

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií, Katedra politologie

Bc. Přemysl Vaněk

**Konzervativní hodnoty a český stranický
systém**

Diplomová práce

Praha 2014

Autor práce: **Bc. Přemysl Vaněk**

Vedoucí práce: **Prof. Miroslav Novák, Dr.**

Rok obhajoby: 2014

Bibliografický záznam

VANĚK, Přemysl. *Konzervativní hodnoty a český stranický systém*. Praha, 2014. 97 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Prof. Miroslav Novák, Dr.

Abstrakt

Sociálně konzervativní hodnoty nejsou na české politické scéně často protěžovaným tématem, přesto se několik parlamentních politických stran k konzervatismu hlásí. Konzervativní myšlení je častokrát zaměňováno s pravicovostí politických stran, což může vést k nejednoznačné identifikaci politických subjektů. Práce se zabývá sociálním konzervatismem, který je umístěn mimo pravo-levou identifikaci politických stran a pokouší se analyzovat jeho specifika a kořeny. Sociální konzervatismus prosazuje etické otázky související s křesťanskou morálkou. Studie tyto etické otázky analyzuje a pokouší se zhodnotit jejich relevanci v rámci české společnosti a stranického systému. Z analýzy sociálně konzervativních hodnot a jednotlivých konzervativních stran a hnutí vyplývá, že sociální konzervatismus není v české společnosti a politice tak zásadním tématem, aby mohl konkurovat tématům socioekonomickým. Přesto je toto smýšlení v české společnosti přítomno. Hlavním relevantním reprezentantem sociálního konzervatismu je parlamentní křesťansko-demokratická KDU-ČSL, která však vzhledem k míře liberalizace české společnosti prosazuje sociálně konzervativní hodnoty velmi opatrně. Přítomny jsou i radikální nábožensky fundamentalistické názory, těm však není věnována větší pozornost. Deklarovaný český konzervatismus některých politických stran tedy spíše souvisí s jejich antisocialismem, než s obhajobou náboženských mravních hodnot.

Abstract

Social conservative values are not a frequently voiced topic among Czech politics, but still, there are few parliamentary parties that claim to be conservative. Conservative thinking is very often interchanged with right-wing affiliation, which can lead to ambiguous identification of political subjects. The thesis concentrates on Social conservatism that is placed outside right wing-left wing definition of political parties and tries to analyse its specifics and roots. Social conservatism promotes ethical issues connected with Christian morals. This study analyses these issues and attempts to evaluate their relevance within the Czech society and party system. From the analysis of Social conservative values and individual conservative parties and movements it is clear that Social conservatism does not belong among essential topics for Czech society and politics, even though this way of thinking is still present. The main representative of Social conservatism is parliamentary party KDU-ČSL, which, nevertheless, given to the degree of liberalisation in the Czech society, still enforces the Social conservative values with great care. There are also radical, religiously fundamental voices present, these are, however, not given much space. Declared Social conservatism of some Czech political parties thus more likely relates with their anti-socialism, rather than with defending of moral religious values.

Klíčová slova

konzervativní hodnoty, sociální konzervatismus, kulturní konzervatismus, český stranický systém, Pro life

Keywords

Conservative values, social conservatism, cultural conservatism, czech party system, Pro life

Rozsah práce: 121514 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Dr. Miroslavu Novákovi za cenné připomínky a pomoc při zpracování práce.

Obsah

Úvod.....	18
Metody zpracování práce.....	19
Význam pojmu konzervativní – konzervatismus.....	20
Sociální, hodnotový a kulturní konzervatismus.....	21
Dimenze politiky, osy.....	21
Zařazení hodnotového konzervatismu v politickém prostoru.....	24
Jaké jsou obecné kořeny a specifika sociálního konzervatismu?.....	25
Sociální konzervatismus.....	26
Jaké hodnoty sociálního konzervatismu reprezentují.....	27
Sociální konzervatismus Patricka Buchanana.....	28
Hnutí Pro-life.....	29
Dvanáct otázek J. P. Henninghama.....	29
Vybraná sociálně konzervativní témata.....	30
Práva homosexuálů.....	31
Argumenty pro a proti	31
Potraty.....	32
Legalizace potratů, argumenty a konzervativní postoje.....	34
Trest smrti.....	35
Trest smrti, argumenty a sociálně konzervativní postoje	37
Euthanasie.....	38
Asistovaná reprodukce.....	39
Argumenty proti asistované reprodukci.....	40
Výzkum kmenových buněk.....	41
Legalizace marihuany.....	41
Vliv církve a autorit ve společnosti.....	42
Legalizace prostituce.....	42
Feminismus – práva žen.....	44
Antikoncepce.....	44
Školství: náboženství vs. Sexuální výchova.....	46
Relevance vybraných hodnot v českém prostředí.....	46
Je český sociální konzervatismus něčím specifický a jaká politická uskupení jej reprezentují?.....	47
Současný český sociální konzervatismus.....	47
Specifika českého sociálního konzervatismu.....	48
Parlamentní politické strany.....	48
Mimoparlamentní strany, politická hnutí a zájmové skupiny.....	50
Jaký je vliv sociálního konzervatismu na českou společnost a stranický systém?.....	51
Dotazníkové šetření poslanci.....	51
Dotazníkové šetření.....	52
Seznam a zdůvodnění použitých otázek.....	52
Dotazníkové šetření veřejnost.....	56
Zhodnocení dotazníkového šetření poslanci.....	57

Zhodnocení jednotlivých otázek.....	58
Závěr.....	66
.....	68

Úvod

Sociální konzervatismus, též nazývaný jako konzervatismus kulturní nebo hodnotový je souborem hodnot vycházejících z tradičního konzervatismu a akcentujících křesťanskou a židovskou morálku. Sociálně konzervativní hodnoty zaujímají významné místo v politických programech mnoha evropských a amerických politických stran a nátlakových skupin. Sociální konzervatismus vychází a je úzce spjat s konzervatismem jako politickou ideologií a některá kulturně konzervativní a konzervativní témata se mohou překrývat.

Klasický konzervatismus jako politická ideologie souvisí s umístěním politických stran na ose levice – pravice, která „reprezentuje konflikt mezi politikou a trhem, zaopatřeními a oprávněními“, kdy strany konzervativní jsou většinou označovány jako pravicové¹. Vnímání pravicovosti a levicovosti politických stran však může být velmi rozdílné a nemusí nutně znamenat, že pravicová strana prosazuje pravicové hodnoty v socioekonomické sféře, zatímco v oblasti hodnotové zastává konzervativní stanoviska.

Spojení hodnotové a socioekonomické dimenze politických stran po vzoru Republikánské strany v USA a Konzervativní strany ve Velké Británii může být v případě jiných politických stran značně zavádějící. Jako příklad poslouží výraz *ultra pravice*, který má minimální vypovídací hodnotu o socioekonomické politice zmiňované strany. V některých případech je výraz pravice používán v kontextu opozice proti radikální levici s tím, že socioekonomická dimenze není vůbec reflektována. V extrémních případech je možné najít i u komunistických stran sociálně konzervativní postoje, který bychom automaticky spojovali s konzervatismem pravicových stran.

Ač je sociální konzervatismus mnohdy oprávněně spojován s pravicovostí a levicovostí politických stran, týká se hlavně hodnotové dimenze politiky a může být nakombinován s více přístupy k ekonomické dimenzi. V českém prostředí není sociální konzervatismus v programech relevantních politických nijak zvlášť zdůrazňován,

1 VLACHOVÁ, Klára a Petr MATĚJŮ. Krystalizace politických postojů a politického spektra v České republice. *Sociologický časopis* [online]. 1999, roč. 34, č. 2. s. 146 [cit. 2014-05-14]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/bc87262cf3481335179abea0e190f3ef0dd360fd_235_145VLAMA.pdf

diskuze o novele zákona o potratech však ukázala, že je v českém stranickém systému zastoupen a to napříč politickým spektrem.

Předkládaná práce se pokouší analyzovat sociální konzervatismus na pozadí konzervativního myšlení a definovat sociálně konzervativní hodnoty. Dále budou hledána specifika českého a československého sociálního konzervatismu a jeho propojení s osami levice – pravice, libertarianismus – autoritarianismus v období od Sametové revoluce až do současnosti². Závěrečné dotazníkové šetření se pokusí zhodnotit vliv sociálně konzervativních hodnot na současný stranický systém.

Metody zpracování práce

Práce má podobu empiricko-analytické studie. V analytické části práce budou na základě rešerší primárních zdrojů zodpovídaný první tři výzkumné otázky, poslední čtvrtá otázka bude zodpovězena v empirické části i za pomoci dotazníkového šetření. V úvodní teoretické části budou definovány teorie stranických systémů s důrazem na štěpné linie a jejich souvislosti se vznikem konzervativního myšlení. Analytická část práce zdůvodní vhodnost výběru výzkumných otázek vzhledem k oblasti výzkumu.

V průběhu výzkumu bylo nutné částečně se odklonit od původní struktury studie, která byla předběžně definována v projektu diplomové práce. Hlavní změnou je vynechání částí práce, které analyzují projevy konzervativního myšlení před rokem 1989 a s tím související redukce použití teorie štěpení, stranických rodin a geneze stranických systémů. Důvody pro tyto změny vznikly v průběhu výzkumu a analyzování sociálního konzervatismu. Na základě rešerší zdrojů bylo zjištěno, že hodnotoví konzervativci se v současné době vymezují hlavně proti společenským změnám, které způsobila kulturní revoluce v šedesátých letech. Zahrnutí starších témat a postojů by díky rychlému společenskému vývoji mohlo značně znepráhlednit předkládanou studii a omezil by se prostor na důkladný rozbor aktuálních témat. Kořeny konzervativní ideologie jsou i přesto omezeně zmíněny, slouží však spíše k pochopení provázanosti konzervativní ideologie s aktuálním sociálním konzervatismem. Vzhledem k užší

2 KITSCHOLT, Herbert. Diversification and Reconfiguration of Party Systems in Postindustrial Democracies. *Europäische Politik* [online]. 2004, č. 03. s. 2 [cit. 2014-05-14]. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/id/02608.pdf>

specifikaci tématu byly mírně přeformulovány i výzkumné otázky. Změna výzkumných otázek je však spíše kosmetická a nemění původní výzkumný záměr.

Za účelem užšího vymezení tématu byly položeny následující výzkumné otázky:

- 1) Jaké jsou obecné kořeny a specifika sociálního konzervatismu?
- 2) Jaké hodnoty sociální konzervatismus reprezentují?
- 3) Je český sociální konzervatismus něčím specifický a jaká politická uskupení jej reprezentují?
- 4) Jaký je vliv sociálního konzervatismu na českou společnost a stranický systém?

Význam pojmu konzervativní – konzervatismus

Význam slov konzervativní a konzervatismus může mít mnoho různých interpretací v závislosti na tématu, ke kterému se vztahuje a často se vůbec netýká politické sféry. Člověk může být konzervativní v otázce umění, životního stylu a podobně, pouze tím, že lpí na tradičních prověřených hodnotách a postupech a brání se všemu novému a neznámému. Díky tomu může vzniknout mnoho slovních spojení, které pochopení slova „konzervativní“ v politické sféře ještě více komplikují a vytváří na první pohled nesmyslné protiklady. Jedním z těchto protikladů je například slovní spojení *conservative communist*, kterým se často označují neliberalizovaní komunisté stalinského typu³, kteří mají s konzervativní ideologií pramálo společného. Obsah výrazu konzervativní je samozřejmě také velmi relativní z hlediska času a místa. To co se před 50ti lety zdálo býti velmi liberální může v současnosti působit naopak konzervativně a liberální čínský komunist by v českém politickém prostředí působil konzervativně i v porovnání s KSČM.

3 ČTK. Former Czechoslovak conservative communist leader Bilak dies. *ČeskéNoviny.cz* [online]. 6.2.2014 [cit. 2014-05-14]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/former-czechoslovak-conservative-communist-leader-bilak-dies/1039753>

I z hlediska politické ideologie je použití slova konzervativní mnohokrát velmi nejasné a často není patrné, zda se konzervatismus týká hodnotové nebo socioekonomické sféry politiky, kolikrát ani není jasné, proč se nějaká politická strana ke konzervatismu hlásí. Výše uvedené potvrzuje i fakt, že například Russell Kirk rozlišuje mezi konzervatismem americkým a anglickým⁴, mezi kterými je v reálné politické praxi mnoho rozdílů. Podobný rozpor je možné vidět i na české politické scéně, kde samo sebe označuje jako konzervativní více politických subjektů, jejich postoje k mnohdy i zásadním tématům se v některých případech značně odlišují. Příkladem může být negativní postoj Václava Klause k ekologismu, který je jeho konzervativním pohledem vnímán jako unáhlený a fakty nepodložený postoj v kontrastu s novou zelenou politikou britské konzervativní strany, která začala přikládat ekologii a udržitelnému rozvoji velkou váhu. Podobné, i když méně patrné kontroverze je možné zpozorovat napříč celým domácím politickým spektrem. KDU–ČSL sama sebe definuje jako stranu konzervativní a v hodnotové sféře se opravdu pokouší tradiční hodnoty prosazovat. S konzervatismem se identifikuje i TOP 09 u které již není tak snadné konzervatismus rozpoznat, stejně jako u liberálně konzervativní ODS. Zjednodušeně by se tedy konzervatismus dal nazvat jako postoj, který zastává tradiční hodnoty. Tyto hodnoty však mohou být definovány velmi různě v závislosti na čase a místě.

Sociální, hodnotový a kulturní konzervatismus

Všechna uvedená přídavná jména mohou znamenat totéž. Sociální, kulturní a hodnotový konzervatismus je přístupem, který lpí na tradičních hodnotách, které vycházejí převážně z hodnot křesťanských. V některých případech je může sociální konzervatismus a konzervatismus kulturní znamenat totéž. Kulturní konzervatismus je někdy specifikován jako zájem o ochranu kulturních hodnot národa a může se vymezovat proti vlivům, které mají na danou kulturu negativní vliv. Těmito vlivy může být přistěhovalectví, které je často spojeno s importováním jiného náboženství a tím se dostáváme zpět k definici uvedené na začátku tohoto odstavce. Všechny tři termíny znamenají totéž a použití jednoho konkrétního více specifikuje oblast, které se postoje týkají.

⁴ KIRK, Russell. *Konzervativní smýšlení*. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Občanský institut, 2000, 633 s. ISBN 80-862-2803-7. s. 153

Dimenze politiky, osy

Z výše uvedeného vyplývá, že pojmy jako levice, pravice, konzervativní a liberální mohou být z hlediska identifikace politických postojů mnohokrát velmi problematické. Ještě problematičtější je poté pro řadové neinformované voliče pochopení obsahu ideologií jednotlivých politických stran. Giovanni Sartori vysvětluje význam politické ideologie za pomoci Downsovy teorie, když tvrdí, že sebeidentifikace politických stran s nějakou ideologií má dva hlavní důvody.⁵ Tím první je, že pomocí ideologie nebo přihlášení se k ideologii, se politická strany zviditelní a odliší od jiných stran. Tou druhou je poté role voliče, který se většinou i ideologií spokojí a ušetří tím „náklady na informování se.“⁶ Voliči tím pádem nemají problém zařadit politickou stranu na ose pravice – levice, nebo na ose liberální – konzervativní, reálné postoje politických stran tomuto zařazení však vůbec nemusí odpovídat.⁷ Pro definování oblasti výzkumu je tedy nezbytné určit, jaké oblasti politického prostoru se sociální konzervatismus týká.

Existuje mnoho příkladů, z nichž některé byly již uvedeny, kdy se nějaká politická strana chová v jistých otázkách levicově, v jiných pravicově. Stejně příklady najdeme i v případě liberálních a konzervativních politik, „které se často připodobňují, alespoň na komparativní půdě, k levici-pravici“.⁸ Dle G. Sartoriho není v současnosti možné identifikovat politické strany jen na základě jednorozměrné politické dimenze, kterou je například levice-pravice. Je třeba přihlídnout k více kritériím, respektive k oblastem politiky a zhodnotit, jak se strana chová v jednotlivých případech.

G. Sartori uvádí, že pro hodnocení postojů politických stran a jejich pozdějšímu zařazení na místo v „politickém prostoru“, je třeba zhodnotit ekonomická, socioekonomická, ústavní a populistická kritéria.⁹ Z výše uvedeného vyplývá, že dnešní době není použití levo-pravé škály až tak snadno použitelné, protože politické strany s v jednotlivých tématech mohou chovat velmi odlišně. Sartori dodává, že

5 SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. 1. vyd. Překlad Jiří Kohoutek, Petr Tomáš. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, 466 s. Klasikové společenských věd. ISBN 80-732-5062-4. s. 327

6 SARTORI, Giovanni, Ref. 9

7 SARTORI, Giovanni, Ref. 9, s. 329

8 SARTORI, Giovanni, Ref. 9, s. 340

9 SARTORI, Giovanni, Ref. 9, s. 342

„U socioekonomického kritéria se levice kloní k sociálním politikám a vyrovnání a pravice se od nich odklání. Ale existuje řada jiných než ekonomických témat, která jsou rovněž umístěna pod naše označení: občanská práva, občanské svobody, *habeas corpus*, spravedlivý proces, soukromí a tak dále – stručně řečeno, témata práva, bezpečí a pořádku¹⁰.

V důsledku různých sfér, kterých se týká politická agenda a nestandardnímu přístupu politických stran k těmto agendám, přichází G. Sartori s konceptem *Multidimenzionálního prostoru*. Ten nereflktuje pouze jednu osu, kterou může být levice- pravice, ale osy čtyři. Těmito osami jsou levicový-pravicový, autoritářský-demokratický, národnostní-integrační a sekulární-konfesijní¹¹. Sám G. Sartori všechna výše uvedená témata zjednodušuje na ústavní rovinu politiky, která se týká postoje stran ke společenské nerovnosti a rovinu socioekonomickou¹².

Sartoriho multidimenzionální prostor tématy připomíná teorii *Cleavage structure* autorů S. M. Lipseta and Steina Rokkana zdůvodňující vznik politických stran a stranických systémů za základě štěpení, tj. Konfliktní linie ve společnosti¹³. Osu, která by se ze Sartoriho pohledu dala umístit na ústavní rovinu politiky a na jejíž okrajích je umístěno autoritářství a demokracie přináší H. J. Eysenk¹⁴. S podobnou osou libertarianismus – autoritarismus, týkající se správy v sociálních otázkách pracuje Herbert Kitschelt¹⁵.

Z předchozí části práce vyplývá, že jednoduché zařazení politických stran na jedné ose v rámci pouze jednorozměrného politického prostoru může být komplikované. Ještě komplikovanější může být zařazení politických stran dle jejich ideologie. To je spojeno i se změnou politických preferencí postindustriální společnosti, ve která se

10 SARTORI, Giovanni, Ref. 9, s. 342

11 SARTORI, Giovanni, Ref. 9, s. 342

12 SARTORI, Giovanni, Ref. 9, s. 344

13 LIPSET, Seymour Martin a Stein ROKKAN. *The West European Party System: Cleavage Structures, Party Systems, and Voter Alignments*. Oxford: Oxford University Press, 1990. s. 92

14 EYSENCK, H. *The psychology of politics*. New Brunswick, N.J., U.S.A.: Transaction Publishers, c1999, xxvi, 317 p. ISBN 07-658-0430-1.

15 KITSCHELT, Herbert, Ref. 4, s. 2

zásadně změnila voličská identifikace s tradičními politickými stranami.¹⁶ V České republice se velmi často využívá zařazování politických stran na ose pravice-levice, Klára Vlachová však zmiňuje některé pochyby, že pravo-levá dimenze v domácím prostředí vůbec nemusí existovat.

V současné době v České republice nepochybně existuje více os, která naznačují štěpené linie v naší společnosti. Tyto osy lze vypočítat i z hodnot a principů, které si definují samotné politické strany, ač tyto sebeidentifikace mohou být Sartoriho slovy vyprázdněné krabice.¹⁷ I když Sartoriho multidimenzionální prostor odpovídá celkem věrně současnému systému relevantních politických stran v ČR, pro účely této práce jej bude nutné zjednodušit na dvě sféry a to sféru sociální, neboli hodnotovou a sféru (socio)ekonomickou, kterých se týkají osy autoritářský-demokratický a levicový-pravicový. Sartoriho osy sekulární-konfesijní a osa integrační-národnostní nepochybně rozděluje českou politiku například v otázkách míry evropské integrace a vlivu církví, jejich použití by však tuto studii mohlo komplikovat. Osa autoritářský-demokratický je pro větší relevanci v domácím prostředí nahrazena osou konzervativní-liberální.

Zařazení hodnotového konzervatismu v politickém prostoru

Překrývání pojmů pravice a konzervatismus často evokují již události Francouzské revoluce, kdy v Generálních stavech seděli monarchisté, které později duchovní otec konzervatismu Edmund Burke obhajoval, na pravé straně. Pojem konzervatismus může mít velmi rozdílnou náplň z hlediska vnímání socioekonomické správy státu. Za dob Edmunda Burka nebyla socioekonomická sféra politiky zdaleka tak významná jako v období průmyslové revoluce a ranní konzervativci mluví o *laissez faire* a o kapitalismu s odporem. Pravicovost raného konzervatismu je asi nejvíce patrná z úporné obhajoby osobního majetku proti levicovému znárodnování. K propojení konzervativního smýšlení a podpory liberálního trhu došlo až později, otázkou však zůstává, zda se tak stalo ve všech případech.

16 KITSCHOLT, Herbert, Ref. 4, s. 4

17 SARTORI, Giovanni, Ref. 9, s. 344

V současné době se tři české parlamentní strany definují jako konzervativní, případně jako liberálně-konzervativní,¹⁸ otázkou však zůstává, zda je hodnotová osa liberalismus-konzervatismus v našem politickém prostoru opravdu přítomna. Předmětem předkládané práce je sociální konzervatismus, který se týká pouze hodnotové sféry politiky, pro kterou je možné použít osu liberální-konzervativní. Práce se na základě analýzy primárních zdrojů a dotazníkového šetření pokouší identifikovat hodnotové postoje stran na pozadí jejich socioekonomické pravicovosti a levicovosti.

Existuje mnoho teorií, které argumentují tím, že ideologie jsou v současné době již přežitou záležitostí. Ať se již jedná o Sartoriho prázdné krabice nebo Kitscheltovu argumentaci o postmoderních tématech stírajících staré ideologie, je úkolem této práce částečnou ideologizaci českého stranického systému ověřit.

Jaké jsou obecné kořeny a specifika sociálního konzervatismu?

Jelikož je sociální konzervatismus úzce spjat s konzervatismem jako jednou ze tří zásadních politických ideologií, je nutné hledat zdroje sociálního konzervatismu v konzervatismu jako takovém. Jak uvádí teoretik konzervatismu Robert Nisbeth, „konzervatismus se stal součástí politického jazyka teprve kolem roku 1830 v Anglii.“¹⁹ Teoretický základ konzervatismu byl však položen už Edmundem Burkem v roce 1790 v díle *Reflections on the revolution in France (Úvahy o revoluci ve Francii)*.

Edmund Burke byl samozřejmě ve svém díle k francouzské revoluci velmi kritický a *Úvahy o revoluci ve Francii* mají být velmi zjednodušeně poučením, že jakákoliv revoluční změna smetající staré pořádky je pro každou společnost destruktivní. Předchozí věta částečně naznačuje základní myšlenku konzervativního smýšlení, kterou Russell Kirk zformuloval do základní konzervativní premisy říkající, že:

„podstata společenského konzervatismu spočívá v zachování odvěkých mravních tradic lidstva. Konzervativci respektují moudrost předků (...) a nedůvěřují

18 KDU-ČSL, TOP 09, ODS

19 NISBETH, Robert A. *Konzervatismus: Sen a realita*. Praha: Občanský institut, 1993, 143 s. ISBN 80-900-1903-X., s. 13

paušálním změnám. Považují společnost za duchovní realitu mající život věčný, ale též velmi jemnou stavbu: nelze ji sešrotovat a předělat jako nějaký stroj.²⁰

Zmíněná Kirkova premisa může v dnešní době působit při aplikaci na konkrétní politické postoje a chování aktérů trochu těžkopádně a pro její zobecnění je možné použít slavný výrok Winstona Churchilla, který se jako konzervativec definoval tím, že miloval minulost, neměl rád přítomnost a obával se budoucnosti.²¹

Konzervatismus je tedy, stejně jako liberalismus a socialismus, tradiční ideologií, jejíž zastánci vycházejí z tradic a zaběhnutých pořádků a brání se zásadním společenským, ekonomickým a politickým změnám. Jak opět uvádí Kirk, je velmi komplikované definovat nějaká konkrétní dogmata, která by byla pro konzervatismus typická. Tato dogmata se v průběhu času mění a dogma, které je konzervativní ve 21. století by v první polovině století předchozího působilo velmi liberálně. Kirk je velmi opatrný ohledně jakékoliv krátké definice konzervatismu a uvádí pouze šest hlavních zásad, které splňují kritéria konzervativního myšlení.

První zásadou, kterou musí dle Kirka ctít každý konzervativec je víra v nadpřirozený řád věcí, v přirozený zákon, který není možné pojmout racionálně. Náboženství a morálka sice nejdou racionálně zdůvodnit, žádná společnost bez nich však nemůže fungovat, protože pouze tyto hodnoty mohou dle Kirka „uspokojit lidské touhy a potřeby“.²² S první zásadou souvisí i zásada druhá, kterou je „zalíbení ve vzkvétající rozmanitosti a tajupnosti lidské existence“.²³ Zde autor naráží na fakt, že jakékoliv rovnostářství, uniformita a utilitarismus snažící se lidskou společnost nějakým způsobem definovat, předpovědět a obsáhnout nerespektují přirozený, živý a nepředvídatelný vývoj. Konzervativec společnost nemodeluje a má z její rozmanitosti potěšení a radost.

Třetí a čtvrtá zásada snad nejvíce vymezuje konzervatismus oproti ostatním ideologiím. Jsou jimi „přesvědčení, že civilizovaná společnost potřebuje vrstvy a třídy“

20 KIRK, Russell, Ref. 6, s. 26

21 NISBET, Robert A., Ref. 23, s. 132

22 KIRK, Russell, Ref. 6, s. 26

23 KIRK, Russell, Ref. 6, s. 26

a „přesvědčení, že svoboda a majetek jsou úzce svázány“.²⁴ Beztrždní společnost bez jakéhokoliv řádu a rozdílů mezi lidmi poskytne prostor oligarchům, kteří jí ovládnou a oddělení soukromého vlastnictví od majetku znamená ekonomickou zkázu.

Pátou zásadou je poté víra ve zvyklosti a nedůvěra ke všem, kteří se pokouší přestavět společnost. Šestá zásada má své kořeny k odporu vůči všem revolucím když říká, že „změna nemusí vždy znamenat prospěšnou reformu.“²⁵

Stejně jako R. Kirk, i R. Nisbeth se brání přesné definici konzervativní ideologie. Konzervatismus se snaží zachytit podle propracované dogmatiky, která je více či méně neměnnou soustavou hodnot a přesvědčení, které konzervativci zastávají.²⁶ Nisbethova dogmata jsou víceméně shodná se zásadami konzervatismu, které uvádí R. Kirk.

Sociální konzervatismus

Zjednodušeně bychom mohli prohlásit, že sociální konzervativci jsou konzervativci, kteří důrazně prosazují tradiční křesťanské hodnoty. Pokud bychom chtěli v Kirkově a Nisbethově konzervatismu najít hlavní pilíře současného sociálního konzervatismu, asi bychom zvolili tato hesla: mravní tradice lidstva, stabilní společnost, duchovní nematerialistický řád, žádné rychlé společenské změny – revoluce. Aktivaci sociálně konzervativního hnutí lze pozorovat od 60. let minulého století v souvislosti s kulturní a sexuální revolucí. Sociální témata začala být akcentována zejména v postojích a projevech nových konzervativců a neokonzervativců v opozici vůči neoliberálnímu hnutí.²⁷ Existují samozřejmě příklady, kdy se bojovníci za hodnoty sociálně konzervativního charakteru hlásí k jiné ideologii než je konzervatismus, ale jsou spíše výjimkou. Na druhou stranu lze říci, že většina domácích konzervativců považuje sociální konzervatismus za nezbytnou součást své ideologie.²⁸

²⁴ KIRK, Russell, Ref. 6, s. 27

²⁵ KIRK, Russell, Ref. 6, s. 27

²⁶ KIRK, Russell, Ref. 6, s. 35

²⁷ NISBETH, Robert A., Ref. 23, s. 132

²⁸ DRÁPAL, Dan. Proč jsem konzervativní?. Konzervativní ročenka 2012. Příbram: Marek Belza, 2012, s. 21-30

Jaké hodnoty sociální konzervatismus reprezentují

Cílem následující části práce je definovat základní hodnotové postoje, které jsou určující pro sociální konzervatismus. Výčet sociálně konzervativních hodnot není a ani nemůže být všeobsahující, pokusí se však specifikovat ty nejvíce podstatné a pro sociální konzervatismus univerzální. Hodnoty sociálního konzervatismu vychází více či méně z pravidel křesťanské morálky. Teoretik konzervatismu Robert Nisbeth ve své knize *konzervatismus* mnohokrát upozorňuje na fakt, že vztah konzervativců vůči církvi a náboženství je individuální a může být v různých případech velmi odlišný.²⁹ Zatímco někteří konzervativci mají k církvi a víře velmi vlažný vztah a vnímají je pouze jako stabilizační prvek společnosti, jiní mohou konzervativní smýšlení spojovat s křesťanskou morálkou a mezi konzervatismem a sociálním konzervatismem nevnímají žádný rozdíl.³⁰ Fakt, že sociální konzervatismus vychází z náboženských hodnot ještě neznamená, že všechny církve detailně lpí na tradičních konzervativních hodnotách. Mnoho menších církví například posvěcuje manželství dvou osob stejného pohlaví.³¹

Sociální konzervatismus je podobně jako konzervatismus, liberalismus a socialismus propracovaným systémem myšlenek a jak poznamenává Russell Kirk, je složité „vtěsnat důkladně propracované a složité myšlenkové systémy do několika nabubřelých frází...“.³² Podobně složité je z nepřehledného množství hodnot a postojů vybrat ty, které dovedou definovat konzervatismus sociální. Následující výčet hodnot se tedy nepokouší obsáhnout celý hodnotový konzervatismus jako takový a je spíše rámcem pro jeho rozpoznání. Je nezbytné podotknout, že uvedená témata byla vybrána i proto, že jsou mediálně protěžována a mohou být považována za kontroverzní.

V programech současných českých relevantních politických stran většinou chybí zřetelné postoje k hodnotovým otázkám. Pro definování konzervativních hodnot proto byly často zohledňovány postoje náboženských nátlakových skupin a lobby v USA,

²⁹ NISBETH, Robert A., Ref. 23, s. 86

³⁰ BUCHANAN, Patrick J. *Smrt Západu*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2004, 400 s. ISBN 80-204-1103-8., např. s. 119

³¹ Which Churches Allow Gay Marriage?. *Gay Wedding Institute* [online]. 3.8.2010 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.gayweddinginstitute.com/blog/Gay_Weddings_are_Good_for_Business/post/Which_Churches_Allow_Gay_Marriage/

³² KIRK, Russell, Ref. 6, s. 36

kteře nemají problém definovat své názory na uspořádaní společnosti velmi zřetelně. Jako přehledné shrnutí sociálně konzervativních postojů v populárním podání může posloužit kniha, zmíněná v následující pasáži.

Sociální konzervatismus Patricka Buchanana

Velmi plodně definuje sociálně konzervativní hodnoty Patrick Buchanan v knize *Smrt západu*. Odklon od křesťanské morálky způsobený „kulturní revolucí“ šedesátých let vnímá v širším kontextu a dává mu za vinu postupné vymírání evropské, respektive severoamerické civilizace. Dle Buchanana kulturní revoluce na západě zvítězila a rozdělila americkou společnost na dva tábory. První tábor, který je v menšině a je dle autora neprávem považován za něco přežitého reprezentuje konzervativní jih. Proti němu stojí sever s uvolněnými mravy, který „ztratil vůli k životu a smířil se s hrozbou smrti“.³³ Buchanan zastává jasné stanovisko když tvrdí, že jen návrat k tradiční křesťanské morálce pomůže zbrzdit a nebo úplně zastavit úpadek západní civilizace.

Z Buchananovy vize budoucnosti západní společnosti nelze pochybovat o tom, že autor je autentickým křesťanem a konzervativcem. Na pozadí scénáře o nastávajícím konci naší civilizace definuje autor následující problémy, vymezující jeho hodnotové postoje. První zásadní chybou civilizace je rozšíření používání antikoncepčních prostředků, které jsou dle katolické církve považovány za nemravné, narušují strukturu tradiční rodiny a potírají tradiční roli matky v rodině a společnosti.³⁴ Za další metlu považuje umělé přerušování těhotenství, které je opět v rozporu s křesťanskou úctou k životu a zásadním způsobem přispívá k úbytku obyvatelstva v západních společnostech. Třetím problémem, který je úzce propojený s dvěma předchozími, je dle autora změna role ženy jako důsledek industriální revoluce a revoluce kulturní v šedesátých letech minulého století.³⁵ Posledním bodem je pak legalizace eutanazie v západním světě. Je nutno zdůraznit, že Patrick Buchanan prezentuje celý myšlenkový systém a prostý výběr témat má vzhledem k jejich provázanosti a kontextu spíše deskriptivní charakter.

33 BUCHANAN, Patrick J., Ref. 35, s. 30

34 BUCHANAN, Patrick J., Ref. 35, s. 52

35 BUCHANAN, Patrick J., Ref. 35, s. 59

Postoje definované Patrickem Buchananem jsou subjektivním vyjádřením hodnotového konzervativce k současným problémům západní kultury, které jsou definovány populárním způsobem, přesto však mají o sociálním konzervatismu značnou vypovídací hodnotu. Tak jako se otec konzervatismu Edmund Burke vymezoval proti společenským událostem způsobeným revolucí francouzskou, Buchanan se jako ostatní současní konzervativci vymezuje proti společenskému systému, který je důsledkem kulturní revoluce šedesátých let.

Hnutí Pro life

Oproti Patricku Buchananovi, který vnímá sociálně konzervativní témata v hlubším civilizačním kontextu, nabízí regionální organizace světového hnutí Pro life daleko více deskriptivní data. Hnutí Pro life je iniciativou prosazující všemi možnými cestami ochranu lidského života od úplného počátku až do jeho konce. Pro life hnutí má svou sekci i na území České republiky. Hnutí na svých webových stránkách velmi zřetelně propaguje hodnoty, které zastává. Mezi tyto hodnoty patří například boj proti interrupcím, antikoncepci, eutanazii, prenatálnímu vyšetření apod.³⁶

Dvanáct otázek J. P. Henninghama

Velmi detailní nástroj pro identifikaci sociálního konzervatismu představuje J. P. Henningham ve studii *A 12item scale of social conservatism*³⁷. Jak je již je patrné z názvu studie, autor prezentuje dotazník s dvanácti otázkami, které se týkají zásadních hodnotových postojů a na jehož základě je možné určit, zda je respondent sociální konzervativce nebo liberál. Dotazník je určen k telefonickému dotazování v Austrálii a proto obsahuje některá témata, která mají pouze regionální rozměr. Po částečné modifikaci by ale mohl bez omezení posloužit i pro dotazování v Českém prostředí.

36 O co usilujeme?. *Hnutí pro život ČR* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://prolife.cz/?a=11&id=9>

37 HENNINGHAM, John. A 12-item scale of social conservatism. *Psychology Today* [online]. 1996, roč. 20, č. 4 [cit. 2014-05-15]. s. 517 Dostupné z: http://src.psychologytoday.com/files/u81/Henningham_1996_.pdf

Henninghamův dotazník vychází ze staršího dotazníku o dvaceti sedmi otázkách, kterých byl publikován v roce 1968 autory G. D. Wilsonem a J. R. Pettersonem.³⁸ Starší dotazník měl o respondentovi vypovědět, zda má konzervativní nebo liberální smýšlení. Henningham z dotazníku otázky určené na odhadnutí míry liberalismu vypouští, zbytek konzervativních otázek mírně modifikuje. Výsledný 12ti položkový dotazník by měl podle autora dostatečně určit, zda je respondent konzervativec.

Zatímco Buchanan přináší komplexní vizi sociálního konzervatismu, Henninghamův dotazník se snaží definovat pro konzervatismus zásadní hodnoty a to se mu daří. Zajímavostí Henninghamovi studie také je, že příliš nezdůrazňuje rozdíl mezi konzervatismem a sociálním konzervatismem. Respondentovi jsou kladeny otázky týkající se těchto témat: Trest smrti, multikulturalismus, zpřísnění vězeňský trestů, dobrovolná eutanazie, víra v bibli, práva gayů, předmanželský sex, asijská imigrace, autorita církve, legalizace potratů, automaty na kondomy a legalizace prostituce.³⁹

Téma multikulturalismu a asijské imigrace nejsou obsahem sociálního konzervatismu a v dotazníku vyčnívají. Naopak některé mediálně protěžované otázky sociálně konzervativní povahy obsažené v dotazníku Wilsona a Pettersona nebyly v Henninghamově práci zmíněny. Za zmínku stojí hlavně otázka pracujících matek a umělé zásahy do procesu těhotenství, které jsou v dotazníku zmíněny jako děti ze zkumavky – *test tube babies*.⁴⁰

Vybraná sociálně konzervativní témata

Na základě výše uvedených zdrojů byla vybrána následující témata, která se v rámci sociálního konzervatismu západního světa dají považovat za nejpodstatnější. Podstatnou roli v zaujímání postojů k těmto tématům hraje i katolická církev, která má nepochybně vliv na strany prosazující politický katolicismus.

38 HENNINGHAM, John, Ref. 44, s. 517

39 HENNINGHAM, John, Ref. 44, s. 519

40 HENNINGHAM, John, Ref. 44, s. 519

Práva homosexuálů

Registrované partnerství osob stejného pohlaví s jeho legislativním zakotvením, právy a etablováním v rámci společnosti patří k nejvíce mediálně viditelným tématům týkajících se sociálního konzervatismu. Opozice vůči oficiálním svazkům gayů a leseb je základním postojem každého hodnotového konzervativce. Míra tolerance vůči homosexualitě je přímo závislá na míře liberalizace společností a může se v jednotlivých částech světa značně lišit. Zatímco v Ugandě se projevy homosexuality trestají dlouholetým žalářem ⁴¹, v některých státech USA je registrované partnerství stále otevřeným tématem, a v Dánsku byl svazek párů stejného pohlaví upraven zákonem již v roce 1989. Dle míry tolerance jednotlivých společností k právům gayů se samozřejmě odvíjí i rétorika a postoje konzervativců, což je patrné z argumentace sociálních konzervativců v liberálních a konzervativních státech USA. Z výše uvedeného je zřejmé, že diskuze o právech svazků stejného pohlaví může mít velmi různorodý charakter dle rozsahu práv, který je těmto párům přiznáván. Často používaný anglický výraz *Gay Rights* se ve velmi tradičních společnostech může nejvíce používat v souvislosti s kriminalizací homosexuálních párů, ve společnostech liberálních je tématem spíše míra zrovnoprávnění gayů v souvislosti s adopcí dětí. Pro potřeby této práce bude nejvhodnější zvolit ze širokého spektra práv homosexuálů jejich právo na oficiální, státem uznané sňatky, a pominout, že v některých regionech gayové žádná práva nemají.

Argumenty pro a proti

Při své oponentuře vůči *Gay Marriage* vychází hodnotový konzervatismus jako v ostatních případech z křesťanských hodnot, respektive z bible. Velmi sourodý výčet argumentů proti zrovnoprávnění svazků osob stejného pohlaví s tradičním manželstvím

41 Ugandan President Yoweri Museveni signs anti-gay bill. *BBC* [online]. 24.2.2014 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-26320102>

poskytuje katolická církev prostřednictvím *Kongregace pro nauku víry*.⁴² Ta shledává v *gay marriage* problematický morální a sociální fenomén, který může ohrožovat institut tradičního „důstojného“ manželství, který je základním stavebním kamenem a stabilizačním prvkem každé společnosti. Část doporučení *Kongregace* je směřována přímo katolickým politikům jako návod jaké postoje zaujmout v případě, že bude v jejich zemi předložen návrh zákona o legalizaci manželství homosexuálů.

Dle Vatikánu je manželství jedinečným svazkem muže a ženy, které bylo stanoveno Stvořitelem s cílem rození a výchovy potomků a nemůže být smazáno žádnou ideologií. Vatikán uvádí čtyři důvody proč jsou svazky homosexuálů neakceptovatelné. Prvním důvodem je jednoduše „Zdravý rozum“.⁴³ Civilní právo nemůže jednoduše oponovat právu přirozenému a legalizovat homosexuální manželství, které není přirozeným fenoménem. Legalizace homosexuálního chování, které dle církve patří maximálně do soukromé sféry má pak za následek to, že homosexuální chování začne být díky své ochraně v zákoně vnímáno jako přirozené. Jakékoliv zakotvení práv homosexuálů v legislativě tedy odporuje zdravému rozumu.

Druhý argument Vatikánu odkazuje na biologický a antropologický řád. Homosexuální páry dle této argumentace úplně postrádají biologické a antropologické znaky manželství a rodiny, a proto nemohou být v rámci práva za rodinu a manželství považovány. Tyto páry také nemohou společnosti přispět plozením dětí a nemají přirozenou sexualitu. Sexuální nekomplementarita homosexuálních párů činí překážky v normálním vývoji dětí, které nepoznají normální otcovství a mateřství a tímto stavem velmi trpí. Umožnění adopcí homosexuálním párům tedy katolická církev považuje za týrání a násilí na dětech, které je v rozporu s konvencí OSN o právech dětí.⁴⁴

42 Congregation for the Doctrine of the Faith: Considerations Regarding Proposals to Give Legal Recognition to Unions Between Homosexual Persons. *The Holy See* [online]. Rome, 3.6.2003 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z:

http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20030731_homosexual-unions_en.html

43 Congregation for the Doctrine of the Faith: Considerations Regarding Proposals to Give Legal Recognition to Unions Between Homosexual Persons. *The Holy See* [online]. Rome, 3.6.2003 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z:

http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20030731_homosexual-unions_en.html

44 Congregation for the Doctrine of the Faith: Considerations Regarding Proposals to Give Legal Recognition to Unions Between Homosexual Persons. *The Holy See* [online]. Rome, 3.6.2003 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z:

http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20030731_homosexual-unions_en.html

Ve třetím argumentu upozorňuje církev na prioritní společenský zájem, kterým je rození a výchova dětí a který dovede naplnit jen manželství muže a ženy. Poslední argument se pak týká práva, ve kterém by tradiční rodina ztratila veškerá privilegia v případě, že by se homosexuální svazky dostaly v legislativě na její úroveň.

Potraty

Umělé přerušení těhotenství je jedním z hodnotových témat, které bylo často probíráno i v českém prostředí díky zákonodárné iniciativě poslanců KDU-ČSL. Spor o etičnost interrupce lze s trochou nadsázky nazvat sporem o to, v jaké fázi přesně začíná lidský život. Odpůrci interrupcí deklarují, že lidský život začíná početím a přerušení života plodu označují za vraždu. Zastánci potratů zdůrazňují právo ženy, která by měla mít možnost rozhodnout se, zda se stane matkou nebo ne a lidské embryo nevnímají jako bytost. Argumentace odpůrců i zastánců umělých potratů jsou samozřejmě daleko komplexnější a reflektují náboženské, zdravotní, genderové i populační faktory.

Legalizace umělého přerušení těhotenství je poměrně novým fenoménem, který začal být zřetelný až v 60. letech 20. století a spojuje se s liberální kulturní revolucí⁴⁵, neoficiálně prováděné potraty mají naopak velmi dlouhou historii. Až do devatenáctého století nebyly v USA a v západní Evropě „domácí“ interrupce ošetřeny zákonem a jejich provádění bylo hojně rozšířeno.⁴⁶ Změna nastala až v roce 1803, kdy byl ve Velké Británii poprvé přijat protipotratový zákon, který se postupně během následujícího století stával stále více striktním. Se zákazem potratů poté přicházely postupně jednotlivé státy USA, praxe nelegálních potratů však stále pokračovala.⁴⁷

⁴⁵ BUCHANAN, Patrick J., Ref. 35, s. 354

⁴⁶ *Our bodies, ourselves for the new century: a book by and for women*. Newly revised and updated. New York: Simon, 1998, 780 p. ISBN 06-848-4231-9. s. 88

⁴⁷ *Our bodies, ourselves for the new century: a book by and for women*. Newly revised and updated. New York: Simon, 1998, 780 p. ISBN 06-848-4231-9. s. 88

Ve většině západoevropských zemí byl potrat kriminalizován od konce devatenáctého století a situace zůstávala neměnná až do šedesátých let století dvacátého. Rozdílná situace panovala v zemích socialistického bloku, kde bylo téma legalizace umělého přerušování těhotenství otevřeno již v padesátých letech. Úplnou výjimku pak představuje Sovětský svaz, kde bylo umělé přerušování těhotenství legalizováno již v roce 1919.⁴⁸ Prvenství Sovětského svazu v legalizaci interrupcí však nemusí nutně souviset s bouráním starých hodnot a eliminováním vlivu náboženství. Myšlenka částečného vysvobození ženy z její tradiční rodinné role sehrávala v počátku důležitou roli, později však byla legalizace potratů vnímána spíše jako účelové opatření.

Za doby existence první Československé republiky bylo umělé přerušování těhotenství ilegální a bylo kvalifikováno jako trestný čin.⁴⁹ Situace se nezměnila až do roku 1958, kdy vešel v platnost zákon umožňující umělé přerušování těhotenství na žádost ženy. Před přijetím tohoto, ve své době převratného zákona, proběhla diskuze, které se účastnili i lékaři a zástupci ženských organizací, o otevřené debatě však vzhledem k tehdejší politické situaci mluvit nelze.

Před samotným přijetím zákona proběhla v médiích omezená diskuze, která se snažila zohlednit všechny klady a zápory nově navrhovaného zákona. První článek k tématu vyšel v literárních novinách v roce 1957 a „jeho autory byli Senta Radvanová, Jiří Nezkusil a Oto Novotný.“⁵⁰ Autoři ve v článku shrnují všechny zásadní výhody a nevýhody legalizace potratů, zásadní je ovšem argument zohledňující rovnoprávnost ženy a její svobodnou volbu. Zohlednění faktu, že „Žena je plnohodnotný člen socialistické společnosti, se stejnými právy a povinnostmi, musí mít možnost rozhodnout o svém těhotenství“, vytváří opozici vůči sociálnímu konzervatismu, kde má žena v rámci rodiny jasně vymezenou roli.⁵¹

48 DUDOVÁ, Radka. Interrupce v socialistickém Československu z foucaultovské perspektivy. *Gender, rovné příležitosti, výzkum* [online]. 2009, roč. 10, č. 1 [cit. 2014-05-14]. s. 28 Dostupné z: http://www.genderonline.cz/uploads/a77283b65d2e3a466e00fef691c4b9182bcf7a18_interrupce-v-socialistickem-ceskoslovensku.pdf

49 DUDOVÁ, Radka. Ref. 48, s. 28

50 DUDOVÁ, Radka. Ref. 48, s. 28

51 DUDOVÁ, Radka. Ref. 48, s. 28

Svobodné rozhodnutí ženy bylo v socialistickém Československu nakonec omezeno rozhodováním potratových komisí, které měly poslední slovo a udělovaly povolení k potratu až do nové zákonné úpravy z roku 1987, která je platná do dnešních dní. Motivy komunistické vládnoucí garnitury nebyly úplně čisté a spíše než za liberalizaci lze její jednání považovat za nástroj na upevnění kontroly nad populací s prvky snahy o eugeniku.⁵² V porovnání se státy západní Evropy a Spojenými státy lze však tento zákon považovat za velmi revoluční.

Legalizace potratů, argumenty a konzervativní postoje

Stejně jako ostatní hodnotová témata má i téma legalizace potratů hluboké souvislosti s liberálním, respektive konzervativním názorem na organizaci společnosti. Je nutné znovu připomenout již zmíněnou diskuzi na téma, kde je vlastně počátek lidského života. Postoje sociálního konzervatismu vychází hlavně z křesťanské úcty k životu, který vzniká početím. Upřednostňují tak právo na život nenarozeného dítěte nad právem matky rozhodnout se, zda si dítě ponechá či nikoliv. Podstata tohoto sporu je velmi zřetelná již dle anglických termínů *Pro life* a *Pro choice* zaštiťující skupiny proti a pro umělé přerušení těhotenství. V této úrovni sporu o právo na život, respektive volbu stojí proti hodnotovému konzervatismu směs názorů, která má své kořeny ve feminismu.

Je nutno podotknout, že ne všechny feministky zarputile brání právo matky na rozhodnutí, jak naloží se svým těhotenstvím. Ač se pravděpodobně jedná v rámci feminismu o minoritní názorový postoj, některé feministky považují legalizace potratů za konstrukt vytvořený muži, který má ještě více zdokonalit sexuální vykořisťování žen a zbavit muže zodpovědnosti za své chování.⁵³ Rovněž zpochybňují právo ženy na nakládání s vlastním tělem, protože tímto právem může být ohroženo právo na život jiné ženy – nenarozeného plodu.

52 DUDOVÁ, Radka. Ref. 48, s. 2

53 DWORKIN, Andrea. *Right-wing women: a book by and for women*. Newly revised and updated. New York: Perigee Books, c1983, 255 p. ISBN 03-995-0671-3. s. 62

Není pochyb o tom, že různá feministická hnutí stála za otevřením tématu práva na umělé přerušování těhotenství v šedesátých letech. Tuto tendenci je opět nutno zasadit do kontextu kulturní a sexuální revoluce, změnu životního stylu a částečnou změnu role ženy v rámci společnosti a rodiny. Všechny tyto změny se staly trnem v oku sociálního konzervatismu. Hlavním argumentem feministek bylo již zmíněné právo ženy nakládat se svým tělem dle svých představ a ne dle požadavků společnosti.⁵⁴

Dalším argumentem sociálních konzervativců proti legalizaci potratů je jejich údajný podíl na nízké natalitě euroamerických společností vedoucí k jejich postupnému zániku. Tento argument měl jistě své opodstatnění v prvních letech po legalizaci potratů, s masovým rozšířením antikoncepčních prostředků však nebudou mít potraty na nízké porodnosti tak zásadní podíl, což je patrné i ze statistik provedených potratů v socialistickém Československu a polistopadovém státě.

V současné době je téma umělého přerušování těhotenství stále otevřené. Jeho aktuálnost a popularita je vidět i na množství nátlakových skupin prosazujících právo na život nebo právo volby. Vítěz sporu není nikdy definitivní, což vystihuje například zákaz po desetiletí legálních interrupcí v sousedním Polsku.

Trest smrti

Trest smrti byl na území České republiky zrušen v roce 1990 novelou trestního zákona, později byl zákaz trestu smrti zakotven i v ústavě.⁵⁵ Česká republika je podpisem evropské *Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod* zavázána k tomu, že trest smrti již nikdy neobnoví.⁵⁶ Přes výše uvedené legislativní opatření má mezi obyvatelstvem možné obnovení trestu smrti stále vysokou podporu. Dle výsledků průzkumu veřejného mínění publikovaného Sociologickým ústavem akademie věd v roce 2005 se 27% respondentů vyjádřilo, že trest smrti má rozhodně existovat a 30%, že

54 *Our bodies, ourselves for the new century: a book by and for women*. Newly revised and updated. New York: Simon, 1998, 780 p. ISBN 06-848-4231-9. např. s. 88

55 Historie trestu smrti v Českých zemích. *Lidskaprava.cz* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.lidskaprava.cz/student/trest-smrti/clanky/historie-trestu-smrti-v-ceskych-zemich>

56 Evropská úmluva o ochraně lidských práv. In: Evropský soud pro lidská práva, 1.6.2010. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf, s. 34

trest smrti má spíše existovat.⁵⁷ V neprospěch trestu smrti se vyjádřilo pouze 30% respondentů s tím, že pro 20% z nich by trest smrti spíše neměl existovat a pouze pro 10% by trest neměl rozhodně existovat. Zbytek respondentů neměl na téma žádný názor.

Počet občanů, kteří by v jinak liberální České republice podporovali znovuzavedení trestu smrti je skoro stejně vysoký, jako podíl podporovatelů ve Spojených státech, kde se dle průzkumu Gallupova institutu vyjádřilo v roce 2005 64% respondentů pro trest smrti.⁵⁸ Otázkou zůstává, zda Češi vnímají trest smrti jako sociálně konzervativní hodnotu, a nebo je podpora tomuto trestu spíše projevem náklonnosti k autoritářskému vedení. Silná podpora trestu smrti je dle teorie autoritarismu dle Theodora W. Adorna jedním ze znaků autoritářské osobnosti,⁵⁹ je však součástí širšího systému autoritářských tradičních hodnot⁶⁰, které již v domácím prostředí nemají zdaleka tak širokou podporu.

Platnost Adornovi teorie v českém prostředí potvrzuje rétorika a volební programy menších extrémně pravicových stran, jako například Dělnická strana sociální spravedlnosti znovuzavedení trestu smrti důrazně podporují.⁶¹ Volební podpora těchto politických subjektů v domácí společnosti je však oproti podpoře znovuzavedení trestu smrti minoritní.

Na rozdíl od sociálně konzervativních témat jakými jsou interrupce, eutanázie nebo práva homosexuálů, která mají své základy hlavně v křesťanské morálce, není téma znovuzavedení trestu smrti tak jednoznačné. Zatímco katolická církev nevydala úplně jasné stanovisko k problému, papež Jan Pavel II. se vyjádřil jednoznačně, když v roce 1995 prostřednictvím *Evangelium Vitae* nejvyšší trest odsoudil.⁶² Dle Jana Pavla II.

57 KUNŠTÁT, Daniel. Trest smrti – res publica?. *Časopis naše společnost* [online]. 2005/2 [cit. 2014-05-15]. s. 2 Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3941/f11/100043s_kunstat-trestsmrti.pdf

58 Death Penalty. *Gallup* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z:

<http://www.gallup.com/poll/1606/death-penalty.aspx>

59 BUCHANAN, Patrick J., Ref. 35, s. 119

60 TODOSIJEVIC, Bojan. Relationships Between Authoritarianism and Nationalist Attitudes. *Central European University* [online]. 1998 [cit. 2014-05-15]. s. 11 Dostupné z:

http://www.personal.ceu.hu/students/98/Bojan_Todosijevic/ENYEDI/OSIRIS1.pdf

61 http://www.dsss.cz/dsss_-startuje-petice-za-obnoveni-trestu-smrti

62 http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_25031995_evangelium-vitae_en.html

může být trest smrti použit pouze v případech „absolutní nezbytnosti“, kdy je výkon trestu potřebný pro ochranu společnosti.

Pozice katolické církve vychází hlavně z premisy o nedotknutelnosti lidského života, stejně jako v případě eutanázie a potratů. Neexistuje jiná autorita než Bůh, která by mohla rozhodovat o životě a smrti. Starý zákon trest smrti zmiňuje a dokonce vyjmenovává možné hříchy, za které je nejvyšší trest vhodný. Rané křesťanství tedy evidentně nic proti trestu smrti nenamítalo.⁶³ Částečný posun je patrný až s příchodem svatého Augustýna, který ve svém díle trest smrti odsuzoval, trvalo však ještě mnoho století, než se katolická církev od trestu smrti odvrátila úplně.

Negativní postoj k trestu smrti zastává i Anglikánská církev, většina Baptistických denominací⁶⁴ a převážná část církví působících v Evropě.⁶⁵ Opačný postoj k nejvyššímu trestu zaujímá většina z tisíce konzervativních protestantských církví působících na území Spojených států. Z výše uvedeného lze usuzovat, že politické strany prosazující politický katolicismus budou trest smrti odmítat, zatímco ty konzervativně protestantské nebudou proti nejvyššímu trestu nic namítat.

Jedinou relevantní politickou stranou v České republice, která prosazuje sociálně konzervativní hodnoty je v současné době KDU-ČSL. Tato strana je nepochybně historicky spjata s politickým katolicismem a její nejvyšší funkcionáři aktivně oponují vykonávání nejvyššího trestu ve světě.⁶⁶

Trest smrti, argumenty a sociálně konzervativní postoje

Jak již bylo uvedeno v předchozí části práce, postoj sociálních konzervativců může být v případě akceptace trestu smrti velmi odlišný. V otázkách týkajících se interrupcí proti sobě většinou stojí liberálové a konzervativci, v případě nejvyššího

63 <http://www.catholiceducation.org/articles/religion/re0461.html>

64 <http://www.abc-usa.org/wp-content/uploads/2012/06/Capital-Punishment.pdf>

65 http://www.religioustolerance.org/chr_capr.htm

66 <http://www.kdu.cz/Zpravy/Aktualne/2009/KDU-CSL-zada-pres-cinskou-ambasadu-v-Praze-cinskou.aspx>

trestu jsou liberální a katolické postoje velmi totožné a některá stanoviska se dokonce překrývají. Zásadní roli zde může také hrát míra radikalizace sociálních konzervativců, kde se nejvíce radikální postoje dají ztotožnit s propagací autoritářských postojů popsaných Theodorem W. Adornem.⁶⁷

První typ argumentací pro a proti trestu smrti vychází z Bible, respektive z různých interpretací biblických textů.⁶⁸ Mojžíšův zákon trest smrti schvaluje jako právoplatnou nápravu široké škály zločinů, oproti tomu Nový zákon mluví o nedotknutelnosti života a o odpuštění. Dle zastánců trestu, funguje nejvyšší trest jako ochrana společnosti před zločinci a má zásadní odstrašující funkci. Tento argument je liberály zpochybňován tím, že společnost lze ochránit i doživotní izolací zločince ve věznici, a že odstrašující efekt neexistuje vzhledem k faktu, že velká část těžkých zločinů není plánovaná.⁶⁹ Dle některých průzkumů naopak dochází po vícenásobných výkonech trestu smrti ke krátkému zvýšení počtu násilných trestných činů, které liberálové přičítají zvýšení „brutalizace společnosti“, kterou výkon nejvyššího trestu vyvolává.

Další zásadním liberálním stanoviskem je, že jakákoliv vražda je nehumánním aktem a státní organizace musí jít příkladem tím, že si nebude nárokovat právo na rozhodování o životě občanů. Ač se jedná o lidský život, zvažují protagonisté i oponenti trestu i ekonomické faktory. Konzervativci tvrdí, že trest smrti je levnější než celoživotní věznění odsouzeného, liberálové však prokazují opak⁷⁰.

Z mnoha dalších argumentů pro a proti stojí za pozornost ten, který prokazuje, že v americkém státě Illinois bylo ze všech odsouzenců k trestu smrti odsouzených během 20 let shledáno 13 z nich nevinnými.⁷¹ Otázka nejvyššího trestu tedy zůstává i v rámci hodnotového konzervatismu nevyřešena. Sociální konzervatismus je zásadně inspirován tradičními křesťanskými hodnotami a postoj sociálních konzervativců vůči trestu smrti

67 BUCHANAN, Patrick J., Ref. 35, s. 119

68 BERG, Thomas. Religious Conservatives and the Death Penalty. *William and Mary Bill of Rights Journal* [online]. 1.12.2000, roč. 9, č. 1 [cit. 2014-05-15]. s. 7 Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=259152

69 BEDNÁŘ, Václav. Trest smrti II. *Juristic* [online]. 3.8.2000 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://trestni.juristic.cz/30510/clanek/trest2.html>

70 Berg, Thomas, Ref. 69, s. 7

71 Berg, Thomas, Ref. 69, s. 1

se odvíjí od přesvědčení konkrétní církve, ke které se hlásí. Velký vliv má samozřejmě také míra radikalizace, kde podpora nejvyššího trestu bývá typická pro uskupení, která již nemají daleko k intoleranci a autoritářství⁷². Rozdílný postoj sociálních konzervativců k morálnosti trestu smrti zůstává zajímavým fenoménem, jehož podstatu není snadné dohledat.

Euthanasie

Euthanasie, její legalizace, forma a rozsah je dalším mediálně protěžovaným tématem a předmětem sporu mezi sociálními konzervativci a liberály. Zatímco některé liberální Evropské státy jako Belgie a Nizozemsko mají s asistovaným ukončením života již dlouholeté zkušenosti a dokonce uvažují o další liberalizaci zákona, který by dal právo žádat o eutanazii dětem a mladistvým, v ostatních státech je toto téma stále předmětem dlouhodobého sporu a je k němu přistupováno velmi opatrně.⁷³

Česká republika patří mezi země, kde je dle trestního zákoníku asistovaná sebevražda hodnocena jako vražda. Návrh nového trestního zákoníku předložený poslancek sněmovně 21. 7. 2004 sice obsahoval návrh na jinou právní kvalifikaci eutanazie, která by byla postihována nižším trestem než vražda, úprava však nebyla právě díky části o eutanazii přijata.⁷⁴ Proti návrhu se postavili jak zastánci tak odpůrci asistované sebevraždy. Ti první se obávali kriminalizace lékařů v případech kdy standardní léčbou urychlí smrt nevléčitelného pacienta, druzí se obávali, že mírnější trestná kvalifikace eutanazie povede k další liberalizaci trestního zákoníku a k její konečné legalizaci.⁷⁵

72 HENNINGHAM, John, Ref. 44, s. 518

73 Belgian MPs due to vote on child euthanasia. *BBC* [online]. 13.2.2014 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26165882>

74 SUM, Tomáš. Eutanázie v právním řádu ČR. *E-pravo.cz* [online]. 20.10.2004 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-v-pravnim-radu-cr-28721.html>

75 RIEBAUEROVÁ, Martina a Jan VACA. Smrt z milosti. Kdo přesně určí, co to je?. *Česká lékařská akademie* [online]. Mladá fronta DNES, 12.5.2004 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.medical-academy.cz/cla/napsali_pod.php?IDakce=60

Odpor sociálních konzervativců vůči legalizaci eutanazie vychází opět z křesťanského přesvědčení o nedotknutelnosti lidského života a ze stejného důvodu je jedním se zásadních témat *Pro Life* hnutí.

Asistovaná reprodukce

Otázka asistované reprodukce opět souvisí se sociálně konzervativním *Pro Life* postojem. Ač Česká republika patří k průkopníkům umělého oplodnění, není mravní kontroverznost tohoto tématu v domácím prostředí zdaleka tak medializována jako třeba ve Spojených státech. První dítě ze zkumavky se narodilo ve Velké Británii již v roce 1978, Československo následovalo již v roce 1982 jako první země východního bloku.⁷⁶ Přes velmi dlouhou historii provádění asistované reprodukce v ČR však není dostupný žádný relevantní průzkum veřejného mínění, který by kontroverznost tématu potvrdil.

Největším morálním dilematem asistované reprodukce je fakt, že je oplodňováno vždy více vajíček a tím vzniká více embryí. Z těch je poté vyselektováno to nejvhodnější, zbytek je zamrazen, usmrcen nebo použit pro výzkumné účely. Stejně jako v případě umělého přerušování těhotenství, je sociálními konzervativci lidské embryo považováno za lidskou bytost a jeho usmrcení je vraždou. Z hlediska principu je tedy odmítání asistované reprodukce založeno na podobných argumentech jako odmítání potratů, odpor vůči asistované reprodukci však není v ČR tak patrný ani u sociálně konzervativních politiků.

Jako příklad může opět posloužit postoj KDU – ČSL, která zaujímá vůči asistované reprodukci velmi opatrná stanoviska. V *Odmítavém stanovisku KDU – ČSL k zákonu o specifických zdravotních službách* předseda strany Pavel Bělobrádek napadá článek o asistované reprodukci pouze z pozice nedomyšlenosti zákonné úpravy ve věci stáří pacientek.⁷⁷ Zuzana Roithová se dokonce z pozice místopředsedkyně senátního

76 TRÁVNÍK, Pavel. Poznámky k historii asistované reprodukce. *Prof. MUDr. Pavel Trávník, DrSc.* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.travnik-brno.cz/history.php?lang=cs&pgtitle=Pozn%20mk%20historii%20asistovan%20reprodukce>

77 Odmítavé stanovisko KDU-ČSL k zákonu o specifických zdravotnických službách. *KDU-ČSL*

výboru pro zdravotnictví a sociální věci snažila celkový proces umělého oplodnění zefektivnit, zlevnit a zajistit lepší informovanost matek.⁷⁸

Jedním z nejvýraznějších odpůrců asistované reprodukce na domácí politické scéně je pravděpodobně bývalý poslanec za KDU – ČSL Jiří Karas, který se prostřednictvím návrhu zákona o důstojnosti lidského života snažil prosadit „zabránění manipulace s lidskými pohlavními buňkami zaměřené k eugenickému využití (početí člověka s definovanými vlastnostmi, pohlavím, schopnostmi)“, což by ve svém důsledku znamenalo konec asistované reprodukce v ČR.⁷⁹ Návrh zákona však nebyl kvitován ani samotnou KDU – ČSL, která před nadcházejícími parlamentními volbami nechtěla znechutit voliče kontroverzními tématy.

Argumenty proti asistované reprodukci

Nejvíce komplexní argumentaci proti praktikování asistované reprodukce poskytuje *Hnutí pro život ČR*. Zásadním argumentem, který byl již zmiňován je, že pro narození jednoho dítěte přijde o život několik jiných dětí (embryí).⁸⁰ Dalšími proti jsou degradace dítěte na pouhý výrobek, hormonální stimulace matky a s tím spojená rizika, dárcovství spermií a vajíček jako lukrativní obchod, výběr nejlepšího vajíčka jako eugenika, absence fyzické lásky při početí nového života, neprozkoumané důsledky mražení lidských embryí a suplování procesu, nad kterým má vládnout pouze Bůh. Podobný postoj k asistované reprodukci zastává i katolická církev, ze které *Hnutí pro život ČR* hodnotově vychází.⁸¹

[online]. 19.5.2011 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.kdu.cz/Zpravy/Aktualne/2011/Stanovisko-KDU-CSL-k-zakonu-o-specifickych-zdravot.aspx>

78 PERGL, Václav. V ČR žije deset procent neplodných párů. *Právo*. 13.3.2004.

79 Záměr návrhu zákona o důstojnosti lidského života. *Res Claritatis* [online]. 1.12.2004 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://res.claritatis.cz/zpravy/prilohy/zamer-navrhu-zakona-o-dustojnosti-lidskeho-zivota/15051>

80 Umělé oplození. *Hnutí pro život ČR* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://prolife.cz/?a=39&id=104>

81 VATICAN RADIO. Pope: Facing infertility with care and hope. *NEWS.VA* [online]. 25.2.2012 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.news.va/en/news/pope-facing-infertility-with-care-and-hope>

Výzkum kmenových buněk

Téma výzkumu kmenových buněk velmi úzce souvisí s asistovanou reprodukcí. Jsou to právě nepoužitá lidská embrya z asistované reprodukce, na kterých je výzkum kmenových buněk prováděn. Radikálové z hnutí *Pro Life* dokonce publikují spekulace, že je při procesu umělého oplodnění vyvíjeno více embryí než je třeba, aby jich zbylo více pro výzkum, což má být komerčně velmi výhodné.

Legalizace marihuany

Legalizace marihuany pro rekreační použití je v domácím prostředí zajisté více sledovaným tématem, než téma týkající se morálnosti asistované reprodukce. Atraktivitu a zároveň kontroverznost tématu může potvrdit pokus liberální strany Unie Svobody, která v roce 2006 s minimální šancí na obhajobu poslaneckých mandátů vsadila na jednu kartu, kterou si měla získat mladé voliče. Touto kartou mělo být postupné prosazení legalizace marihuany, nejdříve pro zdravotní, později pro rekreační účely.⁸² Strana nakonec žádné mandáty nezískala, povedlo se jí však vyvolat diskuzi k výše zmiňovanému tématu.

Argumenty pro a proti legalizaci marihuany pro rekreační použití nebude vzhledem k jejich rozšířenosti třeba široce rozebírat. Z lékařského hlediska je nebezpečí marihuany spatřováno zejména v tom, že může být pro konzumenty jen přestupní stanicí k tvrdým a daleko nebezpečnějším drogám. Nejrizikovější skupinou je samozřejmě mládež, u které hrozí snadný vznik psychické závislosti na této měkké droze. Zásadním argumentem pro legalizaci je pak porovnání marihuany s tabákem a alkoholem, který je zákonem tolerován a přitom způsobuje daleko větší škody na zdraví populace.

82 KOLÁŘ, Petr. Unie svobody jde do voleb s marihuanou. *Lidovky.cz* [online]. 23.3.2006 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/unie-svobody-jde-do-voleb-s-marihuanou-dxv-/zpravy-domov.aspx?c=A060323_073811_In_domov_znk

Sociální konzervatismus stojí proti legalizaci marihuany pravděpodobně díky tomu, že v drogách spatřuje jeden z projevů kulturní revoluce, která je celkově vnímána jako rozbití tradičních hodnot. Tento postoj asi nejlépe vystihuje jeden z bodů volebního programu KDU – ČSL, která tendence k legalizaci drog vnímá jako cestu k „rozvolňování výchovy“ mládeže.⁸³

Vliv církve a autorit ve společnosti

Vzhledem ke kořenům sociálního konzervatismu vycházejících z křesťanských hodnot, není třeba více zdůrazňovat, že sociální konzervatismus prosazuje větší autoritu církví. V radikálním případě může tento postoj znamenat boj proti sekularizaci. V českém prostředí se bude spíše hovořit o obnovení autority církve a jejího většího zapojení do společenského života.

Legalizace prostituce

Mravní kontroverznost prostituce asi není třeba dalekosáhle rozebírat. Legalizace prostituce je v současné době v ČR aktuálním tématem a to díky opětovné zákonodárné iniciativě na regulaci prostituce, kterou v únoru 2014 předložilo zastupitelstvo hlavního města. Snahou Prahy bylo zejména vymýcení pouliční prostituce, regulace s ní spojených negativních jevů jakými jsou kriminalita a šíření pohlavních chorob a zejména možný zisk spojený se zdaněním prostituce.⁸⁴ Nešlo o první zákonodárnou iniciativu pražského zastupitelstva týkající se tohoto tématu a i v tomto případě způsobil návrh ve sněmovně velmi živou diskuzi. Argumenty poslanců vycházely z mnoha postojů, některé byly čistě pragmatické, jiné zdůrazňovali hodnotový rozměr diskutovaného tématu.

83 Volební program KDU-ČSL 2013-2017. In: *KDU-ČSL* [online]. 2013 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://volby.kdu.cz/getmedia/0bb4631e-0fb2-478e-9d17-eea3ffd840df/KDU-CSL---Volebni-program-2013-2017.pdf.aspx>

84 Praha chtěla legalizovat prostituci, vláda to ale odmítla. *PRAHA.CZ* [online]. 1.3.2014 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.praha.cz/zpravy-z-prahy/praha-chtela-legalizovat-prostituci-vlada-to-ale-odmitla>

Přestože byl návrh zákona nakonec vládou zamítnut, pomohl částečně odhalit postoje některých politických stran k danému tématu. Nejdříve je nutné připomenout, že současná česká legislativa slovo prostituce nezná, což vede k tomu, že tento jev není ani kriminalizován ani legalizován. Postoj státu vůči prostituci je tedy díky legislativě pasivní a tím pádem je prostituce tiše tolerována. Předkládaný návrh zákona se nepokoušel o její zákaz, ale pouze o regulaci. Většina návrhů zákona týkajících se prostituce byla zamítnuta z důvodu signování *mezinárodní úmluvy o potlačování obchodování s lidmi*, která byla přijata bývalým Československem v roce 1950 a která by díky zákonu o legalizaci prostituce musela být vypovězena.⁸⁵ K výslovnému zákazu prostituce zase není politická vůle, protože všechny pokusy o kriminalizaci se ukázaly jako neúspěšné.⁸⁶

Argumenty politiků k legalizaci prostituce jsou velmi rozdílné, úplný zákaz však v současné debatě neprosazuje ani konzervativní KDU – ČSL. Místopředseda strany a sněmovního sociálního výboru Jan Bartošek popsal svůj kladný postoj k legalizaci prostituce velmi pragmaticky tak, že „je potřeba být realisty – prostituce se ze společnosti vytlačit nedá, není možné ji tabuizovat“.⁸⁷ Dále dodává, že zprůhlednění prostituce by mohlo vést k potlačení obchodu s bílým masem a přenášení pohlavních chorob. Miroslav Kalousek z TOP 09 spolu s Markem Bendou z ODS zase argumentuje, že stát nemůže být z mravních důvodů nejvyšším organizátorem prostituce jen pro vidinu zisku z jejího zdanění. M. Kalousek také upozorňuje na fakt, že legalizace prostituce je pro TOP 09 jako pro konzervativní stranu zcela nepřijatelná. O kriminalizaci se však vůbec nezmiňuje.

Z výše uvedeného vyplývá, že diskuze na mravní přípustnosti prostituce je přítomna i v českém prostředí. Není však tak silným tématem, aby bylo možno prosadit její úplnou kriminalizaci. Celosvětově je prostituce tématem, kterému je pro svou

85 ČTK. Prodejná láska: Vláda smetla pražský návrh na regulaci a legalizaci prostituce. *TÝDEN.CZ* [online]. 26.2.2014 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/vlada-smetla-prazsky-navrh-na-regulaci-a-legalizaci-prostituce_299489.html#.U3Ts9dxbfa

86 ADAMIČKOVÁ, Nad'a a Marie KÖNIGOVÁ. Legalizace prostituce vyvolá ve Sněmovně znovu pozdvižení. *Novinky.cz* [online]. 3.2.2014 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/326408-legalizace-prostituce-vyvola-ve-snemovne-znovu-pozdvizeni.html>

87 ADAMIČKOVÁ, Nad'a a Marie KÖNIGOVÁ. Legalizace prostituce vyvolá ve Sněmovně znovu pozdvižení. *Novinky.cz* [online]. 3.2.2014 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/326408-legalizace-prostituce-vyvola-ve-snemovne-znovu-pozdvizeni.html>

mravní problematičnost věnováno mnoho pozornosti, v některých státech je velmi tvrdě stíhán a explicitně trestán. Asi nejčastěji zmiňovaným konzervativním argumentem proti prostituce je neakceptování sexu mimo manželský svazek a zpochybňování možnosti, že by prostituce mohla být dobrovolným rozhodnutím žen.⁸⁸

Feminismus – práva žen

Není třeba dlouze rozebírat, že konzervatismus byl vždy historicky v opozici proti různým „osvobozeneckým“ hnutím, mezi něž patří a patřil i feminismus, bojující proti tradiční vizi o roli ženy.⁸⁹ Konzervatismus vždy zdůrazňoval význam institucí, jakými jsou rodina, církev a místní společenství. Tato společenství pochopitelně vytvářejí společenské role a žena v nich má své určené a nenahraditelné místo. Z hlediska sociálního konzervatismu je asi nejvíce diskutována role ženy jako matky.

Patrick Buchanan uvádí, že zpochybnění tradiční role ženy jako matky je dílem marxistické ideologie a je účelně vykonstruované k rozbití tradiční rodiny, které ve svém důsledku povede k rozvratu celé společnosti.⁹⁰ Biologické rozdíly mezi mužem a ženou jsou podle Buchanana nezpochybnitelné a je třeba si uvědomit, že žena není biologicky konstruována na to, aby zastávala stejné role jako muž. Přitom dle Buchanana není na roli matky nic, na co by ženy neměly být hrdé. To pouze naše společnost snižuje a zlehčuje tyto role, díky čemuž dnes miliony západních žen „sdílejí s feministkami nepřátelství k manželství a mateřství“.⁹¹ Všechny mediální zobrazení „bojující ženy, ženy rabínky a biskupky“ a také zobrazení, „podle nichž jsou rodinné role muže a ženy zaměnitelné, a dokonce opačné“, jsou jen produktem levicové frankfurtské školy a feministické revoluce.⁹² Výše uvedená myšlenka asi nejvíce prezentuje postoje sociálního konzervatismu k roli ženy v rodině a společnosti.

Antikoncepce

88 DITMORE, Melissa Hope. *Encyclopedia of prostitution and sex work*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2006, 2 v. (xxxvii, 782 p.). ISBN 97803133297082. s. 496

89 NISBET, Robert A., Ref. 23, s. 65

90 BUCHANAN, Patrick J., Ref. 35, s. 128

91 BUCHANAN, Patrick J., Ref. 35, s. 128

92 BUCHANAN, Patrick J., Ref. 35, s. 132

Používání antikoncepčních prostředků nese z pohledu sociálního konzervatismu hlavní podíl na nízké natalitě západních společností, která dle nejčernějších předpovědí povede až k zániku křesťanské civilizace. Dle Patricka Buchanana západ díky rozšíření antikoncepčních prostředků sám zaprodává svou kulturu, která je postupně nahrazována kulturou přistěhovalců, kteří vykazují mnohem větší porodnost. Mravní problém používání antikoncepce je ale daleko více komplikovanější, v českém prostředí není však nijak výrazněji reflektován. Téma je protežováno i v samotném Vatikánu, kde se v poslední době objevují vnitřní tendence liberálů volající po liberalizaci oficiální antikoncepční politiky.⁹³

Do kategorie antikocepčních prostředků bývají často zahrnována i takzvaná *ranná abortiva*, která nebrání početí ale různým způsobem přerušují proces vývoje již oplodněného vajíčka. Vzhledem k sociálně konzervativní premise o tom, že život začíná početím, bude vhodnější tyto prostředky zařadit do kapitoly interrupce, ač je provedena chemickou cestou. Asi nejvíce známým prostředkem s abortivními vlastnostmi je přípravek RU 486, který je schopen přerušit těhotenství i v pokročilejší fázi.

Náboženské argumenty o morální závadnosti antikoncepčních prostředků shrnuje například katolická církev, která antikoncepci zarputile odsuzuje i za cenu šíření viru HIV ve třetím světě. Podobný názor jako katolická církev má například i Pro life hnutí, v rámci hrozby zániku západní společnosti sdílí i P. Buchanan.

Argumenty proti antikoncepci vychází hlavně z předpokladu, že člověk nemá žádné právo uměle zamezovat stvoření nového života, které je darem od boha a bez kterého lidská existence postrádá smysl.⁹⁴ Jedinou akceptovatelnou antikoncepční metodou je z pohledu církve tzv. *Přirozené plánování rodičovství*, tedy počítání neplodných dnů. Bojovníci proti antikoncepci argumentují také negativními účinky hormonální antikoncepce na zdraví ženy, které farmaceutické firmy kvůli obrovským

93 RUBIO. Beyond the Liberal/Conservative Divide on Contraception: The Wisdom of Practitioners of Natural Family Planning and Artificial Birth Control. In: *McDonald Centre for Theology, Ethics & Public Life* [online]. St. Louis University [cit. 2014-05-15]. s. 272 Dostupné z: <http://mcdonaldcentre.files.wordpress.com/2010/04/rubio-contraception.pdf>

94 POPE PAUL VI. Encyclical Letter: *Humanae Vitae*. *The Holy See* [online]. 25.7.1968 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/encyclicals/documents/hf_p-vi_enc_25071968_humanae-vitae_en.html

ziskům úmyslně zamlčují.⁹⁵ Podrobný přehled téměř všech známých argumentů proti antikoncepci představuje na svých webových stránkách Hnutí pro život ČR. Kromě argumentů poukazujících na zdravotní závadnost hormonální antikoncepce je zde zmiňován možný abortivní účinek, nezodpovědnosti partnerů za své sexuální chování, vnášení lži do intimního vztahu a vyvolávání strachu z početí, který je neslučitelný s podstatou lidstva a bytí.⁹⁶

Liberální argumenty týkající se antikoncepce jsou vzhledem k míře liberalizace české společnosti všeobecně rozšířeny. Mají většinou genderový podtext a jsou spojovány s reproductivními právy ženy, jež má sama rozhodovat o tom, zda chce otěhotnět nebo ne. Na tomto místě je opět nutno upozornit, že ne všechny feministické ideologie přijímají antikoncepční prostředky s nadšením. Některé z nich zaujímají k antikoncepci podobný postoj jako radikální Pro life hnutí s tím, že společnost ženám antikoncepci vnucuje aby pak mohla libovolně nakládat s jejich těly.⁹⁷ Popis tohoto jevu by však vyžadoval samostatnou studii.

Školství: náboženství vs. Sexuální výchova

Jak již napovídá název, následující řádky budou věnovány dvěma fenoménům, která se týkají hlavně výuky na základních školách. Povinná sexuální výchova na základních školách v České republice vyvolala pobouření hlavně mezi věřící částí populace, zavádění dobrovolných bohoslužeb a výuky náboženství ve Spojených státech bylo zase znakem administrativy Ronalda Reagana, který uzavřel sňatek z rozumu s křesťanskou lobby s názvem *Moral majority (Morální většina)*. Argumentace pro a proti těmto dvěma fenoménům asi není třeba více rozebírat. Týkají se mravnosti mezi mládeží, která by dle konzervativního pohledu měla být pěstována již od útlého věku prostřednictvím výuky náboženství na základních školách nebo formou dobrovolných bohoslužeb. Sexuální výchova je naopak trnem v oku konzervativců, protože odchyľuje mládež od konceptu sexu v manželství. Pro některé radikální sociální konzervativce

95 Principiální důvody proti antikoncepci. *Hnutí pro život ČR* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://prolife.cz/?a=37&id=97>

96 Plánovaná samota - antikoncepce. *Hnutí pro život ČR* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://prolife.cz/?a=37&id=94>

97 ROZARIO, Santi. Western Feminists, Reproductive Rights and Contraception in Bangladesh. *Journal of Interdisciplinary Gender Studies* [online]. 1999 [cit. 2014-05-15]. s. 84 Dostupné z: http://www.lib.newcastle.edu.au/Resources/Schools/Humanities%20and%20Social%20Science/JIGS/JIGSV4N1_83.pdf

může být oficiální školství z hlediska nerespektování tradičních hodnot neakceptovatelné a proto bojují za možnost domácího vzdělávání, kde by byly jejich potomci ochráněni před negativními vlivy současné kultury. Mezi zastánce izolace dětí od mainstreamové kultury patří třeba P. Buchanan⁹⁸, v domácím prostředí je asi nejvíce viditelný předseda sdružení *AKCE D. O. S. T.* Michal Semín.

Relevance vybraných hodnot v českém prostředí

Česká společnost může být ve srovnání s ostatními evropskými státy vnímána z hlediska sociálně konzervativních hodnot jako liberální. Sociální konzervatismus nebývá až na výjimky tématem předvolebních kampaní, není ani nijak výrazně zakotven v politických programech relevantních stran. Vzhledem k výše uvedenému není jednoduché vyjmenovat sociálně konzervativní témata, která by byla v domácím prostředí skutečně relevantní. Dle Lipsetovi a Rokkanovi teorie štěpení vznikají politické strany na základě existence skupin, které reprezentují odlišné zájmy.⁹⁹ Na základě těchto odlišných zájmů poté vzniká politická agenda a možnost politické strany vymezit se vůči straně konkurenční.

I když je možno nastolovat politická témata čistě účelově bez předchozího zájmu veřejnosti o dané téma¹⁰⁰, můžeme konstatovat, že pokud není politický názor reprezentován větší částí společnosti, nedá se považovat v daném systému za relevantní. Příkladem může být téma výzkumu kmenových buněk, které je stále velmi živé ve Spojených státech. Financování výzkumu kmenových buněk z federálního rozpočtu bylo v roce 2001 striktně zastaveno administrativou prezidenta George W. Bushe a obnoveno administrativou prezidenta Baracka Obamy v březnu 2009.¹⁰¹ Na rozhodování obou prezidentů mělo nepochybně vliv jejich hodnotově konzervativní, respektive liberální smýšlení, stejně jako snaha zavděčit se vlastním voličům, kteří byli v daném tématu zainteresováni. V roce 2013 ve Spojených státech hodnotilo 32% respondentů

98 BUCHANAN, Patrick J., Ref. 35, s. 339

99 LIPSET, Seymour Martin a Stein ROKKAN. *The West European Party System: Cleavage Structures, Party Systems, and Voter Alignments*. Oxford: Oxford University Press, 1990. s. 92

100ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: Srovnávací analýza demokratických politických systémů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, 207 s. ISBN 80-717-8628-4., s. 173

101MLSNA, Lucas. Stem Cell Based Treatments and Novel Considerations for Conscience Clause Legislation. *Indiana Health Law Review* [online]. 2011, roč. 8, č. 2 [cit. 2014-05-15]. s. 481 Dostupné z: <http://journals.iupui.edu/index.php/iHLR/article/view/2020/1894>

Gallupova institutu výzkum kmenových buněk jako morálně špatný, 60% respondentů ho hodnotilo jako morálně akceptovatelný.¹⁰²

Výše uvedený poměr respondentů akceptujících a odmítajících výzkum kmenových buněk, jakož i počet průzkumů veřejného mínění na dané téma ve Spojených státech vypovídá o relevanci tématu. V prostředí České republiky není podobný průzkum veřejného mínění dostupný a téma není nijak výrazně mediálně protěžováno z čehož lze usoudit, že výzkum kmenových buněk není v domácím prostředí relevantní sociálně konzervativní hodnotou. Relevanci jednotlivých témat v domácím prostředí může částečně odkrýt až závěrečné dotazníkové šetření.

Je český sociální konzervatismus něčím specifický a jaká politická uskupení jej reprezentují?

Současný český sociální konzervatismus

V současnosti není na domácí politické scéně sociální konzervatismus tématem, které by bylo nějak výrazněji protěžováno. Přesto existuje několik subjektů, které se sociálně konzervativní agendou zabývají. K částečnému zviditelnění některých menších konzervativních uskupení vedla i rétorika prezidenta Václava Klause na konci jeho druhého volebního období a jemu blízcí politici a spolupracovníci, k jejichž zviditelnění mnohokrát vedla kontroverznost jejich názorů. V případě současných zastánců politického konzervatismu není mnohokrát kladem rozdíl mezi konzervatismem a sociálním konzervatismem. Někteří aktéři konzervativních nátlakových politických skupin mají velmi blízko k církvím a konzervatismus vnímají hlavně jako záležitost tradičních křesťanských hodnot. Příkladem mohou být někteří signatáři a funkcionáři *Akce*

D. O. S. T., politického hnutí, které bylo blízko Václavu Klausovi a kterému se bude také částečně věnovat následující část této studie.

¹⁰²Stem Cell Research. *Gallup* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.gallup.com/poll/21676/stem-cell-research.aspx>

Specifika českého sociálního konzervatismu

To zda a čím je domácí hodnotový konzervatismus specifický odhalí podrobněji až dotazníkové šetření. Předběžně by se dalo předpokládat, že díky velmi nízké míře religiozity českého obyvatelstva, nebude sociální konzervatismus zásadním politických tématem.¹⁰³ Díky tomu nejsou čeští sociální konzervativci žádnými radikály, na což má vliv i nízká míra náboženského fundamentalismu v České republice. Specifická budou i zásadní konzervativní témata, která se budou reflektovat, že liberalismus v České republice již dobyt pozice, které konzervatismus nemůže získat zpět.

Parlamentní politické strany

Asi nejvíce vlivnou a relevantní politickou stranou, která se snaží prosazovat sociálně konzervativní agendu v České republice je již několikrát zmiňovaná KDU – ČSL. I přesto je však rétorika KDU – ČSL v oblasti hodnot velmi umírněná. Volební program KDU – ČSL 2013 – 2017 obsahuje jen málo témat týkajících se sociálně konzervativních hodnot a i ta jsou v některých případech formulována velmi vágně. Pro rodinná politika strany se omezuje hlavně na daňové zvýhodnění rodin, počtu míst v mateřských školách a důchodovému bonusu za počet vychovaných dětí.¹⁰⁴ Trochu více vypovídající je kapitola věnující se zdravotnictví, kde podkapitola s názvem *Život je nejvyšší hodnota a musí být chráněn od početí do přirozeného konce* na Pro life témata.¹⁰⁵ Volební program zde sice deklaruje, že KDU – ČSL bude „aktivně vystupovat proti snahám o legalizaci aktivní eutanazie“, o ochraně života v okamžiku po početí si již program vůbec nezmiňuje a mluví pouze o podpoře matek, které by v obtížné životní situaci měly vždy donosit své dítě.¹⁰⁶ Umělé přerušení těhotenství jako jedno z nejvíce medializovaných témat sociálního konzervatismu tedy není vůbec zmíněno.

Eutanazie a interrupcí se pravděpodobně týká i další bod volebního programu v části o podmínkách pro přípravu lékařů a zdravotních sester. KDU – ČSL zde deklaruje, že předloží „novou právní úpravu pro případy výhrady svědomí pro všechny pracovníky

103Religious attendance: Europe's irreligious: In which European countries are people least likely to attend religious services?. *The Economist* [online]. 9.8.2010 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.economist.com/node/16767758?story_id=16767758&fsrc=rss

104Volební program KDU-ČSL 2013-2017. In: *KDU-ČSL* [online]. 2013 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://volby.kdu.cz/getmedia/0bb4631e-0fb2-478e-9d17-eea3ffd840df/KDU-CSL---Volebni-program-2013-2017.pdf.aspx> s. 4

105Volební program KDU-ČSL 2013-2017, ref. 105, s. 6

106Volební program KDU-ČSL 2013-2017, ref. 105, s. 6

ve zdravotnictví¹⁰⁷. Tento bod se v skoro nezměněné podobě stal také součástí koaliční smlouvy mezi KDU – ČSL, ČSSD a hnutím ANO¹⁰⁸ a v praxi znamená, že zdravotní personál bude mít možnost odmítnout vykonání úkonu, který je proti jeho svědomí. Možnost zdravotnického personálu odmítnout poskytnutí zdravotních služeb z etických či náboženských důvodů je sice již zakotvena v zákoně č. 372/2011 Sb., o **zdravotních službách**, reálná možnost využití této klauzule je díky zákonným restrikcím skoro nemožná¹⁰⁹, což je pravděpodobně důvod pro KDU – ČSL pro předložení tohoto tématu. I když uvedené téma „výhrady svědomí“ může působit z hlediska sociálního konzervatismu nadhodnoceně, má pro sociální konzervativce velkou váhu. Příkladem mohou být opět Spojené státy a změna zákona o „výhradě svědomí“ v závislosti na tom, zda vládne demokratická nebo republikánská administrativa.¹¹⁰ Velkého ohlasu se stejnému zákonu dostalo také v sousedním Polsku.¹¹¹

Ani program KDU – ČSL pro volby do Evropského parlamentu v květnu 2014 není o moc více konzervativně zbarvený. Strana se opět zavazuje k ochraně lidského život od početí do přirozené smrti, k podpoře rodin, výchovy a tradičních hodnot. Asi nejvíce viditelné konzervativní stanovisko poté obsahuje zmínka, že KDU – ČSL „bude čelit tendencím k legalizaci drog, eutanazie a rozvolňování výchovy.“¹¹²

Další stranou, která má ve svém názvu přídomek konzervativní a u jejíhož zakládání stáli bývalý členové KDU-ČSL je TOP 09. Přístup k etickým otázkám ze strany reprezentantů TOP 09 již však není tak jednoznačný, jako v případě KDU-ČSL. V některých případech zástupci TOP 09 zdůrazňují odlišnost od KDU-ČSL, což bylo patrné například ze slov karlovarského volebního lídra TOP 09 Romana Šmuclera, který prohlásil, že je rád, „že strana TOP 09 se liší od konzervativních stran typu třeba KDU-ČSL tím, že určitě nezpochybnuje právo ženy na potrat... Tak, jak je to v této chvíli v

107Volební program KDU-ČSL 2013-2017, ref. 105, s. 6

108http://zpravy.idnes.cz/text-koalici-smlouvy-06h-/domaci.aspx?c=A131213_100441_domaci_hv

109BRŮHA, Dominik. Nová zákonná úprava práv a povinností zdravotníků. *Odborový svaz zdravotnictví a sociální péče ČR* [online]. 22.8.2012 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z:

<http://osz.cmkos.cz/cz/clanky/prava-a-povinnosti-zdravotniku.aspx>

110POLICAR, Radek. Výhrada svědomí v českém zdravotnictví. *Zdravotnické právo a bioetika* [online]. 21.3.2011 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://zdravotnickepravo.info/vyhrada-svedomi-v-ceskem-zdravotnictvi/>

111ČTK. Polští katoličtí lékárníci nechtějí prodávat antikoncepci. *Zdravotnictví a medicína* [online]. 10.3.2011 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/denni-zpravy/ze-zahranici/polsti-katolicti-lekarnici-nechteji-prodavati-antikoncepci-458596>

112Volební program KDU-ČSL 2013-2017, ref. 105, s. 3

České republice vyřešeno, je to optimální a není na tom co měnit."¹¹³ Kladný přístup některých lídrů TOP 09 k eutanazii byl již zmíněn. V případě ODS není ve volebních programech hodnotový konzervatismus vůbec patrný a jeho projevy jsou pravděpodobně pouze osobními postoji jednotlivých členů. Mezi konzervativní politické strany by se dala zařadit i Konzervativní strana, která na svých webových stránkách propaguje některá hodnotově konzervativní témata.¹¹⁴ V porovnání s výše uvedeným politickými stranami má však minimální relevanci a proto nebude více analyzována.

V období po roce 1989 samozřejmě existovalo několik politických stran, které ve svých programech sociální konzervatismus reflektovali. Některé sociálně konzervativní projevy lze dokonce vyzorovat i před rokem 1989, kde se tehdejší komunistická nomenklatura také stavěla proti protirežimním výdobytkům kulturní revoluce šedesátých let a v některých případech se chovala velmi tradicionalisticky. Příkladem může být potírání naturismu i částečná snaha o regulaci umělých potratů.¹¹⁵ Na analýzu motivů KSČ, která k těmto politikám vedla, ani na důkladný rozbor konzervatismu po roce 1989 však není v této práci prostor.

Mimoparlamentní strany, politická hnutí a zájmové skupiny

Asi největší mediální pozornost mezi neparlamentními subjekty si vysloužila občanská iniciativa Akce D.O.S.T., jejímiž signatáři jsou i některé známé osobnosti politického života. Konzervatismus prosazovaný Akcí D.O.S.T. V sobě propojuje hned několik dimenzí ze Sartoriho multidimenzionálního prostoru. Ač jsou sociálně konzervativní témata v programové prohlášení Akce D.O.S.T. Nosným tématem, protiintergrační a protisekulární postoje jsou zde také hojně zastoupeny. Velká pozornost je v programu věnována zvýšení vlivu církví, výchově, tradiční morálce a opozici vůči registrovanému partnerství.¹¹⁶ Program Akce D.O.S.T. By se dal bez nadsázky označit

113DRCHAL, Václav. Kardinál Vlk se pustil do Romana Šmuclera. Kvůli potratům. *Lidovky.cz* [online]. 3.11.2009 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/kardinal-vlk-se-pustil-do-romana-smuclera-kvuli-potratum-pz1-/zpravy-domov.aspx?c=A091103_103420_ln_domov_mtr

114Program Konzervativní strany. *Konzervativní strana* [online]. 11.6.2011 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.konzervativnistrana.cz/program/podrobny-program.html>

115Zajímavým faktem je, že zatímco v socialistickém východním Německu nebyl nudismus pro režim problémem, v ČSSR byl potírán.

116OBČANSKÁ INICIATIVA D.O.S.T. Manifest D.O.S.T. *Akce D.O.S.T.* [online]. 7.11.2007 [cit. 2014-

jako vzorový program sociálně konzervativní strany. Posouzení relevance Akce D.O.S.T. By vzhledem k faktu, že se nejedná o politickou stranu, mohlo být komplikované. Někteří signatáři Akce D.O.S.T. Však zastávají významné veřejné funkce a dalo by se předpokládat, že se v těchto funkcích budou snažit prosazovat své sociálně konzervativní názory.

Mezi zájmové skupiny lobbující za sociálně konzervativní témata by se dalo bez pochyb zařadit i Hnutí pro život, které je součástí celosvětové iniciativy Pro life. Více podrobnosti již bylo uvedeno dříve. Jistý potenciál tohoto hnutí je nutné hledat v jeho velkém aktivitě při organizaci společenských akcí, dotazování politiků apod.¹¹⁷

Jaký je vliv sociálního konzervatismu na českou společnost a stranický systém?

Dotazníkové šetření poslanci

V předchozí části studie se předpokládá, že velká část české společnosti má k sociálně konzervativním hodnotám značně rozporuplný postoj. Otázkou zůstává, zda stejné postoje zastávají i volení zástupci. Někteří vrcholní politici otevřeně deklarují své sociálně konzervativní postoje, přiznávají však, že oficiální diskuze o sociálním konzervatismu představuje v domácích podmínkách chůzi na tenkém ledě a že některá témata jsou mezi voliči tak nepopulární, že mohou velmi negativně ovlivnit volební preference dané politické strany. Příkladem může být bývalý premiér a předseda ODS Petr Nečas, který na otázku „Kdy začíná lidský život?“ odpovídá velmi opatrně:

Tuto otázku považuji za ryze otázku osobního svědomí každého z nás, které není možné vnutit těm ostatním. Já osobně jsem přesvědčen, že lidský život začíná okamžikem početí

05-15]. Dostupné z: <http://www.akce-dost.cz/dost.htm>
1170 co usilujeme?. *Hnutí pro život ČR* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://prolife.cz/?a=11&id=9>

*a nemáme právo ho ukončit. Svůj názor však nemohu nikomu vnucovat silou, mohu jen přesvědčit.*¹¹⁸

Kontroverznost tématu si zřejmě uvědomuje i předseda konzervativní KDU – ČSL Pavel Bělobrádek když přiznává, že na naší politické scéně není místo pro čistě Pro Life strany prosazující sociálně konzervativní hodnoty, protože striktní prosazování Pro life témat „lidi spíše odradí“.¹¹⁹ Cílem konzervativních stran v českém liberálním prostředí je tedy spíše postupně přesvědčování občanů a nebo alespoň udržení stávajícího stavu. Posledním příkladem může být již zmíněný závazek poslance Jiřího Karase vůči KDU – ČSL, že před volbami již nebude předkládat další kontroverzní Pro life zákony, aby negativně neovlivnil voličské preference (sociálně konzervativní) strany.

Dotazníkové šetření

Sociálně konzervativní a sociálně liberální tendence volených reprezentantů by mělo nejlépe zhodnotit provedené dotazníkové šetření na základě získaných kvantitativních dat. Dotazník použitý v této studii byl inspirován dotazníkem na sociální konzervatismus, který publikoval J. P. Hennigham v roce 1996 jako nástroj k telefonickému výzkumu veřejného mínění v Austrálii. Hennighamův dotazník obsahoval celkem 12 témat, které dle autora stačí na to, aby dostatečně identifikovaly sociálně konzervativní postoje respondentů, případně určily, že má respondent liberální smýšlení.

Dotazník použitý v této práci má oproti svému vzoru 13 uzavřených otázek, které byly modifikovány s ohledem na domácí prostředí a je doplněn o jednu otázku otevřenou týkající se politické příslušnosti respondenta. Ve výběru otázek byly zohledněny sociálně konzervativní témata relevantní v české společnosti definované ve druhé části této studie. Cílem bylo vytvořit dotazník, který by byl přehledný a jehož vyplnění by nebylo pro respondenta nijak časově náročné, co mělo zajistit větší návratnost dotazníků. Z tohoto důvodu byla některá témata vynechána.

¹¹⁸Předseda ODS - Petr Nečas odpovídá na dotazy signály.cz. *Politika - volby* [online]. 20.5.2010 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <https://politika-volby.signaly.cz/1005/predseda-ods-petr-necas?do=comments-showAllComments>

¹¹⁹BĚLOBRÁDEK, Pavel. Odpověď na dotaz voliče. *KDU-ČSL - Kolín* [online]. 15.1.2012 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.kdu-kolin.cz/clanek/16-odpoved-na-dotaz-volice.html>

S ohledem na co nejmenší finanční a časovou náročnost provedeného dotazníkového šetření bylo jako metoda vybráno elektronické dotazování, kde byl respondentům pomocí elektronické pošty zaslán odkaz na webovou stránku internetové aplikace Survio určené pro online výzkum.

Seznam a zdůvodnění použitých otázek

1) Uveďte prosím svou stranickou příslušnost

První otázka týkající se na stranickou příslušnost respondenta byla otevřená, identifikační a nepovinná, respondent mohl v dotazníku postoupit dále bez jejího vyplnění. Stranická příslušnost respondenta je pro účely této práce velmi zásadní z důvodu hledání konzervativních postojů napříč stranickým spektrem. Přesto byl zvolen tento typ otázky a to z následujících důvodů. Za prvé, průzkum byl anonymní a v případě méně zastoupených politických stran hrozilo riziko, že respondent z obavy o ztrátu anonymity nebude dotazník dokončovat. Druhý důvod byl čistě technický: otevřená otázka byla zvolena pro větší přehlednost vzhledem k nezávislým kandidátům na kandidátkách větších politických stran, kde by v případě otázky uzavřené vzniklo mnoho možných kategorií.

2) Uveďte prosím, jaký zastáváte mandát

Jedná se o otázku uzavřenou, identifikační, kde má respondent tři možnosti. Pro postup k další otázce musí jednu z možností vybrat. Možnostmi jsou poslanec, senátor, Europoslanec. Cílem této otázky je identifikování rozdílně míry konzervativního smýšlení v jednotlivých zastupitelských orgánech. Vzhledem k počtu zastupitelů v každém sboru nebyla v tomto případě obava o ztrátu anonymity na místě.

3) Souhlasíte s adopcí dětí homosexuálními partnery?

Třetí až čtrnáctá otázka je uzavřená, meritorní, s možnou odpovědí ano, ne, nevím. Respondent musí odpovědět, aby mohl postoupit k další otázce. Tato část dotazníku o dvanácti otázkách již úzce souvisí se sociálně konzervativními postoji. Třetí otázka týkající se práv homosexuálů je použita již v dotazníku J. P. Henninghama, který

jí nijak nespecifikuje a nazývá jí jen postojem k *Gay rights*. Vzhledem k domácímu prostředí, kde je registrované partnerství zakotveno v zákoně, byla otázka specifikována a týká se zrovnoprávnění homosexuálních párů s manželstvím ve věci adopce dětí.

4) Souhlasíte se současnou právní úpravou interrupcí?

Otázka týkající se legalizace umělého přerušení těhotenství je také obsažena v Hennighanmově dotazníku a týká se jednoho z nejvíce medializovaných témat. Otázka předpokládá všeobecnou informovanost o faktu, že česká legislativa týkající se interrupcí patří k těm nejvíce liberálním a neklade ženám s českým občanstvím na cestě k interrupci skoro žádné překážky. Vzhledem k zacílení výzkumu na konkrétní skupinu respondentů se dá tato informovanost o platné legislativě očekávat. Nesouhlasný postoj s položenou otázkou se tedy dá považovat za sociálně konzervativní stanovisko.

5) Souhlasíte s trestem smrti?

V případě této otázky se dají očekávat nejednoznačné výsledky. Souhlas s trestem smrti lze na domácí politické scéně spojovat s pravicovým konzervatismem, který nemá daleko k autoritarismu a nebo se sympatiemi s velmi radikálními náboženskými skupinami. Otázka byla rovněž použita v dotazníku J. P. Henninghama, v tomto průzkumu byla pokládána právě díky široké podpoře znovuzavedení nejvyššího trestu v průzkumech veřejného mínění. Vzhledem ke katolické doktríně o nedotknutelnosti života nemusí mít vždy přesnou vypovídací hodnotu o konzervativních postojích respondentů.

6) Souhlasíte s legalizací eutanázie?

Legalizace eutanázie je téměř klasickým sociálně konzervativním tématem, které má i v domácím prostředí značnou relevanci. Otázka byla použita také v dotazníku J. P. Henninghama.

7) Souhlasíte s asistovanou reprodukcí? (děti ze zkumavky)

Asistovaná reprodukce přináší ve své podstatě stejné oběti jako výzkum kmenových buněk a umělé přerušení těhotenství. Jsou jimi lidská embrya. Radikální Pro

life hnutí je zásadně proti provádění asistované reprodukce a jako řešení neplodnosti doporučuje párům adopci. V domácím prostředí se dít očekávat větší tolerance k tomuto tématu i ze strany sociálních konzervativců a to ze dvou důvodů. Prvním je větší solidarita k párům, které nemohou mít potomky s tím, že důvod pro zabíjení lidských embryí není tak sobecký jako v případě interrupcí a umělé oplodnění je krokem, který vede k založení rodiny. Dalším důvodem by mohl být fakt, že v českém prostředí není společnost ohledně osudu embryí při procesu asistované reprodukce informována stejně dobře, jako třeba v případě interrupcí.

8) Souhlasíte s výzkumem kmenových buněk?

Otázka opět souvisí s nakládáním s lidskými embryi. Výzkum kmenových buněk je zajisté velmi prospěšný pro současnou medicínu, což naznačuje i zabarvení dotazníkové otázky, která je formulována neutrálně. Kdyby se otázka formulovala v radikálním Pro life zabarvení třeba jako „Souhlasíte s pokusy na lidských embryech?“ nebo dokonce „Souhlasíte s pokusy klonování lidí“, zajisté by se to na odpovědích respondentů projevilo. Otázka zdůrazňující slovo „výzkum“ má zdůraznit, že lidská embrya jsou zkoumána pro lékařské nebo vědecké účely. Otázkou výzkumu kmenových buněk se J. P. Henningham ve svém dotazníku nezabýval. Otázka byla pro tuto studii vybrána z důvodu značného vlivu tématu ve Spojených státech a proto, že se jí zabývá české Pro life hnutí a byla zmíněna i v návrzích některých zákonů.

9) Jste pro legalizaci marihuany?

Téma týkající se legalizace marihuany bylo vybráno čistě z důvodů předpokládané relevance tohoto tématu v českém prostředí. Otázka byla míněna jako postoj k legalizaci rekreačního využívání této lehké drogy. Otázka lékařského využití nebyla předmětem dotazu, což se při dotazování ukázalo býti chybou, když někteří respondenti upozornili na fakt, že podporují pouze současnou míru legalizace marihuany pro lékařské účely.

10) Měla by mít církev ve společnosti větší vliv?

Otázka ohledně vlivu církve předpokládá, že celkový vliv křesťanských církví na společnost a politiku je v Čechách v porovnání s jinými křesťanskými státy nízký.

Očekává se, že sociální konzervativci budou se současným vlivem církví vzhledem k nízké religiozitě českého obyvatelstva nespokojeni a na otázku odpoví ano. Vliv církví jako nositele morální hodnot, řádu a tradice je jednou ze základních premis konzervatismu. J. P. Hennigham používá dvě otázky, které se týkají role náboženství – *Bible truth* a *Church authority*, tedy otázky na míru religiozity obyvatelstva a autoritu církví. Pro potřeby naší studie byla vzhledem k domácím podmínkám použita pouze jedna otázka, která má širší rozsah.

11) Souhlasíte se snahou některých politických stran, která má snížit plnění restitučních nároků církve?

Otázka byla použita z důvodů aktuální diskuze o církevních restitucích, ve které jsou zainteresovány snad všechny politické subjekty. Stylizace otázky vychází z argumentu, že církve byly odškodněny ve větší míře než ostatní restituenti a že samotné církve jsou s výší odškodnění spokojeny. V otázce je krom vztahu respondenta k církvím obsažen ještě další prvek. Tím je konzervativní premisa o nedotknutelnosti majetku, která byly v souvislosti s Francouzskou revolucí vztahována i na znárodněný majetek církví.

12) Souhlasíte s legalizací prostituce?

Legalizace prostituce je téma, které používá již J. P. Henningham ve svém dvanáctibodovém dotazníku. Ač je otázka velmi jasně formulována, nemusí kladná a záporná odpověď hned svědčit o hodnotovém smýšlení respondenta. Kladná odpověď může být také projevem snahy o zdanění prostituce, odpověď záporná může znamenat postoj, že stát nemá právo do této sféry zasahovat.

13) Mělo by být ve veřejných a vedoucích funkcích zastoupeno více žen?

Rovnoprávnost a postavení žen ve společnosti ve svém dotazníku J. P. Hennigham neřešil. Otázka byla vybrána díky svému genderovému podtextu. Konzervativní postoj zdůrazňující „jedinečnou“ funkci žen ve společnosti i změna této role v období kulturní revoluce šedesátých let je popsána výše. Formulace otázky také souvisí se snahami vytvářet kvóty na minimální zastoupení žen ve veřejných funkcích, které se objevují v liberálních severských zemích a jsou součástí politik Evropské unie.

14) Smýšlíte pravicově?

Poslední otázka má za úkol objasnit, jakým způsobem je v domácích podmínkách vnímána pomyslná pravicovost a levicovost politického smýšlení a zda je spojena spíše se socioekonomických nebo hodnotovým rozměrem politiky.

Dotazníkové šetření veřejnost

Ačkoliv byl dotazník představený v předchozí kapitole zkonstruován hlavně pro volené zástupce, v průběhu výzkumu se díky snadné a efektivní elektronické podobě dotazníku naskytla možnost distribuovat dotazník i široké veřejnosti. Výsledky dotazníkového šetření je nutno brát spíše orientačně a to vzhledem k metodám distribuce, které nezaručují dostatečnou reprezentativnost zkoumaného vzorku obyvatelstva. Dotazník byl distribuován pomocí sociálních sítí a zájmových diskusních fór a díky nemožnosti ověření počtu distribuovaných dotazníků, nebylo ani možné přesně zjistit jejich návratnost. Předem se předpokládalo, že distribuce dotazníku pomocí webové aplikace přes sociální sítě automaticky diskvalifikuje respondenty, kteří neumí pracovat s informačními technologiemi.

Dotazník byl také částečně upraven vzhledem k cílové skupině respondentů, jedna identifikační otázka byla přidána. Všechny tyto úpravy se týkají části analytických otázek, která zjistit více informací o respondentech. První a druhá otázka z „poslaneckého“ dotazníku je tedy nahrazena dotazy na věk respondenta, dosažené vzdělání a kraj, z kterého respondent pochází. I přes nedostatečnou reprezentativnost vzorku má být díky těmto otázkám v českém prostředí ověřen výsledek prezentovaný J. P. Hennighamem, že respondenti tíhnoucí k sociálnímu konzervatismu jsou většinou staršího věku a mají nižší vzdělání.¹²⁰ Otázka tázající se na kraj, ve kterém respondent žije, má za cíl alespoň částečně objasnit, zda mají některé regiony k sociálnímu konzervatismu blíže.

120 HENNINGHAM, John, Ref. 44, s. 518

Vzhledem k rozsahu této práce není možné verifikovat dotazníkové šetření na základě jeho reliability, validita může být měřena pouze na základě „zjevné validity“, která nemusí být považována za věrohodnou metodu.¹²¹ Podobně bude přistupováno k zhodnocení závislostí mezi jednotlivými otázkami a statistická míra závislosti nebude analyzována.

Zhodnocení dotazníkového šetření poslanci

Distribuce online dotazníku začala 24. dubna 2014 a trvala čtyři dny. Elektronickou poštou s odkazem na online dotazník bylo osloveno všech 200 poslanců Parlamentu a 81 senátorů. Plánovaný průzkum mezi europoslanci nakonec neproběhl z důvodu špatné dostupnosti jejich e-mailových kontaktů. Samotný sběr dat byl ukončen 9. května, během uvedeného období vyplnilo dotazník celkem 50 poslanců PSP a 10 senátorů. Návratnost dotazníků byla tedy 25%, respektive 12,35%. Z důvodu nízké návratnosti dotazníků a tím způsobené nízké relevance průzkumu, je nutné dotazníkové šetření vnímat jako anketu, ač je výraz šetření v celém textu používán. Vyplněný dotazník odevzdalo celkem 9 poslanců Hnutí ANO, 8 poslanců ČSSD, 2 poslanci KDU-ČSL, 8 poslanců KSČM, 2 poslanci ODS, 1 poslanec za hnutí STAN, 6 poslanců TOP 09, 7 poslanců bez politické příslušnosti a 8 poslanců svou stranickou příslušnost nevedlo. Respondent za hnutí Severočeši.cz a respondenti bez politické příslušnosti jsou v analýze méně zmiňováni z důvodu špatné reprezentativnosti vzorku, respektive nemožnosti určit stranickou příslušnost. Respondent za STAN je z důvodu přehlednosti zahrnut do výsledků společně s poslanci a senátory za TOP 09. Ze Senátu se navrátily 4 dotazníky od zástupců ČSSD, 1 od Severočeši.cz, 1 od KDU-ČSL, 2 od senátorů ODS, 1 bez stranické příslušnosti a 1 bez uvedení stranické příslušnosti. Pokud seřadíme návratnost dle poslaneckých klubů a pomineme kandidáty, které stranickou příslušnost nevedly a nebo jsou bezpartijní a tak je nebylo možné k žádnému klubu přiřadit, nejvyšší návratnost dotazníků byla od TOP 09 (26,90%), poté KSČM (24,24%), Hnutí ANO (19,15%), ČSSD (16,00%), KDU-ČSL (14,29%) a ODS (13,33%). Úsvitu přímé demokracie Tomia Okamury žádný z respondentů nevedl. Vzhledem k nízké návratnosti dotazníků ze Senátu, jsou tyto analyzovány společně s daty z Poslanecké sněmovny s předpokladem, že nemohou výsledek nijak zásadně zkreslit.

¹²¹KREIDL, Martin. Metody měření reliability a validity. *Sociologický webzin* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=153&lst=103>

Pro získání zpracování kvantitativních dat z dotazníku bude použit modifikovaný vzorec autorů Collinse a Hayese, která za konzervativní odpověď v dotazníku přiděluje tři body, za odpověď liberální bod jeden a za odpověď nevím body dva.¹²² V případě, že budou v dotazníku všechny odpovědi konzervativní, bude průměr tři body, v případě úplného liberalismu průměr jedna. V aktuálním dotazníku jsou odpovědi NE považovány za projev sociálně konzervativního smýšlení v otázce 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, odpověď ANO je konzervativní jen v otázkách 5 a 10. První dvě analytické otázky nejsou z již uvedených důvodů zahrnuty. Zahrnuta nebyla ani otázka čtrnáct tazající se na pravicové smýšlení respondenta, protože jde také spíše o otázku identifikační a obsah termínu „pravicovost“ může být často rozdílný.

Zhodnocení jednotlivých otázek

3) Souhlasíte s adopcí dětí homosexuálními partnery?

S adopcemi dětí páry stejného pohlaví by souhlasilo 13,33% dotázaných poslanců a senátorů, zásadní většina 71,67% je proti, 15% dotázaných nevědělo jak odpovědět. Jednotně proti adopcím byli respondenti z řad KDU-ČSL a ODS. Až na jednoho respondenta, který odpověděl NEVÍM, byly proti také všichni komunisté. Nejvíce zastánců adopcí bylo mezi zástupci Hnutí ANO (33,33%), 55,55% bylo proti zbytek respondentů z hnutí ANO odpověděl nevím. Podobně v opozici byly poslanci a senátoři z ČSSD, kde proti bylo celých 75,00%, 5,00% dotázaných souhlasilo a 10,00% nemělo na téma názor. Z TOP 09 nesouhlasilo 71,42% respondentů, 14,29% by adopce schvalovalo a stejný počet respondentů odpověděl Nevím.

Souhlasíte se současnou právní úpravou interrupcí?

Zajímavé výsledky přinesla otázka týkající se asi nejvíce medializovaného tématu sociálního konzervatismus – interrupcí. Se současnou liberální legislativní úpravou umělého přerušování těhotenství souhlasí 78,33% poslanců a senátorů, 16,67% bylo proti a 5,00% respondentů se nevyjádřilo. Jednotně proti zákonu se vyjádřily opět všichni poslanci a senátoři KDU-ČSL, kompletně pro zákon byla ČSSD, ODS a většina komunistů (75%). Pro bylo i 7 z 9ti respondentů za hnutí ANO. Spíše nesouhlasný

¹²² HENNINGHAM, John, Ref. 44, s. 518

postoj zazněl z řad TOP 09 a STAN, kde se jen jeden poslanec ze sedmi postavil za současný zákon a jeden se nevyjádřil.

Položená otázka předpokládá, že jsou respondenti o současné právní úpravě interrupcí informováni a uvědomují si, že je velmi liberální. Z tohoto důvodu nebylo nutné otázku blíže specifikovat a uvádět podmínky, za kterých by mohla být interrupce povolena a za kterých ne, což pravděpodobně vedlo i k malému počtu odpovědí nevím. Z hlediska křesťansko-demokratické KDU-ČSL se dal výsledek očekávat, stejně jako vysoká podpora zákona ze strany materialistické KSČM a socialistické ČSSD. Překvapivé jsou jednoznačná podpora interrupcí poslanci a senátoři za ODS, která sama sebe definuje jako stranu liberálně konzervativní. Zajímavým zjištěním je také velmi nízká míra závislosti mezi tématem interrupcí a adopterami homosexuálních partnerů. Jen 10,00% respondentů podporuje současně interrupční zákon a homosexuální adopce. Nízká míra podpory adopcí v kontrastu s velmi vysokou podporou interrupcí může svědčit spíše o přítomnosti homofobie, než o vlivu sociálního konzervatismu.

1. Souhlasíte s trestem smrti?

Jak již bylo vícekrát uvedeno, dle již proběhlých dotazníkových šetření souhlasí s trestem smrti značná část české populace. V případě dotazovaných poslanců a senátorů je ale většina 68,33% proti jeho zavedení, 21,67% pro a rovných 10,00% odpovědělo nevím. Podpora trestu smrti bývá většinou znakem náboženského fundamentalismu a také podpory autoritativního vůdcovství, v evropském politickém katolicismu je však většinou zamítána. Největší podpoře se trest smrti těší mezi poslanci a senátory KSČM s 37,50% kladných odpovědí, poté následuje ČSSD, kde rovných 25% dotázaných s nejvyšším trestem souhlasí. Z řad KDU-ČSL souhlasí s trestem smrti jeden respondent (33,33%), což se vzhledem k propagované ochraně lidského života a boji KDU-ČSL proti této formě trestu může zdát nestandardní. Výrazný nesouhlas s trestem smrti byl patrný v řadách respondentů z hnutí ANO, kde se proti trestu vyjádřilo 77,78% dotázaných, zbytek poslanců odpověděl nevím. Podobný nesouhlas vyjádřili poslanci TOP 09, kde s trestem smrti souhlasilo pouze 14,28% poslanců, zbytek byl proti a poslanci a senátoři z ODS, kteří byli proti všichni.

Z dat získaných z dotazníkového šetření vyplývá, že propojení sociálního konzervatismu s podporou trestu smrti není u českých poslanců a senátorů až tak

jednoznačné a v některých případech může být spíše projevem zalíbení s vládou pevné ruky. To potvrzuje i míra závislosti mezi otázkou týkající se trestu smrti a interrupcí. Těžko si lze představit sociálního konzervativce, který by umělé přerušování těhotenství podporoval. Ze všech respondentů, kteří by zavedení trestu smrti podpořili, celých 76,92% nemá problém se současným zákonem upravujícím interrupce. Zbýlých 23,08% zároveň souhlasí s trestem smrti a odmítá potratový zákon, což by se dalo považovat projev náboženského fundamentalismu.

7) Souhlasíte s legalizací eutanázie?

Nejednoznačně dopadla otázka týkající se eutanázie, která má stejné množství zastánců jako odpůrců (43,33%), zbylých 13,33% odpovědělo nevim. Proti byly opět všichni poslanci za KDU-ČSL, velké množství nesouhlasných odpovědí měla i TOP 09 (85,71%), kde pouze jeden poslanec s legalizací eutanázie souhlasil (14,29%). Z poslanců KSČM byla polovina pro legalizaci, jen jeden poslanec vyjádřil nesouhlasný postoj (12,50%), zbytek poslanců odpověděl nevim (37,50%). Největší podpora eutanázie je patrná u poslanců hnutí ANO, kde se pro legalizaci vyjádřilo 55,56%, zbytek poslanců byl proti. Nejednoznačný postoj k tématu je patrný u ČSSD, kde bylo pro 41,67% respondentů, 33,33% proti a 25% svůj názor nevyjádřilo. U poslanců a senátorů ODS byla polovina proti, 25,00% pro a stejný počet odpověděl nevim.

Jak je již patrné z dat získaných z dotazníkového šetření, respondenti byli v případě eutanázie opatrnější, než třeba v případě potratů. Otázkou zůstává, proč je pro respondenty důležitější ochrana života v jeho závěrečné fázi, než několik týdnů po početí. Částečné vysvětlení je možné najít v argumentu možného zneužití eutanázie z důvodů dědictví a sobeckosti příbuzných. Dá se tedy předpokládat, že velká část respondentů neodmítá eutanazii protože věří v nedotknutelnost života, ale z čistě pragmatických důvodů.

8) Souhlasíte s asistovanou reprodukcí? (děti ze zkumavky)

Metody asistované reprodukce mají mezi poslanci a senátory širokou podporu, což bylo patrné i z výsledků dotazníku. 85,00% tázaných poslanců s asistovanou

reprodukcí souhlasí, pouze 8,33% dotázaných je proti, zbylých 6,67% nevyjádřilo svůj názor. Proti byli všichni poslanci a senátoři za KDU-ČSL, naopak pro asistovanou reprodukci byli všichni respondenti za KSČM. Souhlasně pro byli také všichni dotázaní bez stranické příslušnosti. Velká podpora asistované reprodukci byla patrná také u ČSSD, kde 91,67% respondentů vyjádřilo asistované reprodukci podporu, zbytek byl proti (8,33%). V rámci hnutí ANO bylo pro 75,00% dotázaných, 12,50% proti a stejný počet odpověděl nevím. Stejný počet souhlasných odpovědí byl zaznamenán od poslanců a senátorů z ODS: 75,00% pro, zbytek se vyjádřil nesouhlasně. Podobná data přicházela i z TOP 09 s 71,43% kladných odpovědí, zbytek zaškrtl možnost NEVÍM.

Širokou podporu asistované reprodukci lze přičíst její samotné podstatě, kterou je lékařská pomoc párům k vlastním potomkům. Vzhledem k faktu, že asistovaná reprodukce je asi nejméně sobeckým využitím lidských embryí se dá předpokládat, že odpůrci dětí ze zkumavky jsou motivováni náboženskými důvody a mají striktní konzervativní postoje. Toto je patrné i z jednotného postoje respondentů z řad KDU-ČSL. Výsledek mohla ovlivnit i neinformovanost respondentů o faktu, že při asistované reprodukci vznikají odpadní embrya.

9) Souhlasíte s výzkumem kmenových buněk?

Téma, které souvisí s nakládáním s embryi a má mnoho společného s asistovanou reprodukcí získalo v poslanecké sněmovně a senátu ještě širší podporu než asistovaná reprodukce. Celých 90,00% respondentů se k otázce vyjádřilo souhlasně, proti byly pouze 3,33% respondentů, zbytek zvolil možnost nevím. Pro asistovanou reprodukci hlasovali všichni poslanci hnutí ANO, ČSSD a kupodivu i všichni poslanci KDU-ČSL. Úplně stejné postoje vyjádřili respondenti KSČM a poslanci a senátoři bez politické příslušnosti. Pro bylo v obou případech 87,50% respondentů, zbytek zanechal odpověď nevím (12,50%). Kladně se vyjádřilo 85,71 respondentů z TOP, zbylá část opět zvolila odpověď nevím. Větší nesouhlas byl zaznamenán pouze u ODS, přesto se proti výzkumu kmenových buněk vyjádřila jen čtvrtina dotazovaných (25,00%), zbytek s výzkumem souhlasil.

Důvody vysoké podpory výzkumu kmenových buněk budou podobné s pro asistovanou reprodukci. Při konstruování dotazníku se předpokládalo, že respondenti budou počítat s faktem, že při výzkumu jsou často používána lidská embrya. V USA je

téma kontroverzní právě díky použití embryí, a původ zkoumaných vzorků měl být uveden i v otázce. Neuvedení tohoto faktu pravděpodobně mělo vliv na souhlasné odpovědi respondentů z KDU-ČSL, z nichž jeden z nich poznamenal, že s výzkumem souhlasí jen za předpokladu, že nebudou použita lidská embrya.¹²³

10) Jste pro legalizaci marihuany?

Méně jednoznačné jednoznačná je již otázka legalizace marihuany pro rekreační použití. Pouze třetina dotazovaných by s legalizací souhlasila, velká část by byla proti (55,00%) a 11,67% odpovědělo neví. Proti byli všichni respondenti z konzervativní KDU-ČSL a všichni zástupci Komunistické strany. Nejvíce liberální byly zástupci hnutí ANO, kde souhlasný postoj k legalizaci vyslovili dvě třetiny poslanců (66,66%), jedna třetina byla proti (33,33%). Nesouhlasný postoj zastává také ČSSD s 58,33% nesouhlasných hlasů, čtvrtina respondentů by s legalizací souhlasila (25,00%), zbytek zvolil odpověď neví (16,67%). Respondenti z ODS se z poloviny vyjádřili pro legalizaci (50,00%), čtvrtina proti legalizaci (25,00%) a stejná část odpověděla neví. Nesouhlasný byl také postoj TOP 09, kde se 71,42% respondentů proti legalizaci postavilo, zbytek respondentů 28,58% by legalizaci schvalovalo.

Téma legalizace marihuany není třeba nijak více komentovat. O jeho aktuálnosti částečně svědčí malý konsenzus ohledně tohoto tématu. Částečné nejasnosti a zkreslení odpovědi mohla vyvolat chybně specifikace otázky, k jakému účelu má být marihuana používána. Dotazník předpokládal, že vzhledem k dostupnosti jiných narkotik na lékařský předpis, nebude legalizace marihuany pro lékařské účely kontroverzním tématem a otázka se týkala pouze rekreačního použití. Na fakt, že by otázka mohla být zavádějící odpověděl i jeden respondent s tím, že v případě použití marihuany pro lékařské účely souhlasí, v případě účelů rekreačních ale ne.¹²⁴

11) Měla by mít církev ve společnosti větší vliv?

Větší vliv církve by v současné době v České republice uvítalo celých 25,00% respondentů, většina 61,67% by byla proti a zbytek respondentů vyjádřil svůj postoj odpovědí neví. Odpovědi Ne se kupodivu postavili proti všichni respondenti

123VANĚK, Přemysl. SURVIO.CZ. Dotazníkové šetření: Konzervativní hodnoty a český stranický systém. 2014.

124VANĚK, Přemysl. SURVIO.CZ. Dotazníkové šetření: Konzervativní hodnoty a český stranický systém. 2014.

křesťansko-demokratické KDU-ČSL a také všichni poslanci a senátoři z řad KSČM. Nejvíce by větší vliv církve vyhovoval respondentům z ODS, kde se souhlasně vyjádřilo celých 75,00% respondentů, zbytek byl proti. Většinově proti by byla také ČSSD (75,00%), jen dva sociálně demokratičtí respondenti by chtěli větší vliv církve ve společnosti (16,66%) a 8,33% odpovědělo nevim. Větší podpora vlivu církve je vidět u TOP 09, kde se pro i proti vyslovilo 42,85% respondentů, zbytek respondentů využil možnosti nevim. Poslanci TOP 09 volili možnost nevim stejně často jako možnost ne (44,44%), zbylých 11,12% bylo proti většímu vlivu církve.

Otázka byla myšlena velmi obecně, na což někteří respondenti v rámci dotazníku naráželi.¹²⁵ Odpovědi zástupců KSČM se daly předpokládat, trochu překvapivý byl nesouhlas u respondentů z KDU-ČSL. Jeden respondent z řad KDU-ČSL tento postoj však částečně vysvětlil tvrzením, že „Konkrétně u otázky týkající se vlivu církve, tak nejsem pro zákonnou regulaci, církve mají mít především svobodu a prostor, aby svůj případný vliv posilovaly, zvětšovaly a uplatňovaly svobodně a přirozeně.“¹²⁶ Jak již ale bylo uvedeno, otázka se týkala obecného vlivu, který mohl být i přirozený, hlubší specifikace otázky však mohla přinést přesnější výsledky. Míra závislosti této otázky a legalizace interrupcí a dalších konzervativních témat není v tomto případě tak vysoká.

12) Souhlasíte se snahou některých politických stran, která má snížit plnění restitučních nároků církve?

Církevní restituce byly medializovaným tématem a jejich prosazení bylo přičítáno konkrétním politickým subjektům. I přesto panoval v některých z těchto politických stran nejednotný názor na celou problematiku vyrovnání. Ač jsou všichni respondenti z KDU-ČSL a ODS jednotně proti možnému snižování restitučních nároků církví a komunisté jednohlasně tyto návrhy podporují, situace jiných politických subjektů již není tak jednoznačná. Respondenti z řad ČSSD, která většinu návrhů na snížení restitučního plnění majetku církví iniciuje, byli sice většinově pro (83,33%), zbylá část však zvolila odpověď nevim. U poslanců a senátorů TOP 09, která se aktivně na restitucích podílela je odmítání snížení s 85,72% nesouhlasných reakcí jednoznačné,

125VANĚK, Přemysl. SURVIO.CZ. Dotazníkové šetření: Konzervativní hodnoty a český stranický systém. 2014.

126VANĚK, Přemysl. SURVIO.CZ. Dotazníkové šetření: Konzervativní hodnoty a český stranický systém. 2014.

jeden poslanec by snížení nároků podpořil (14,28%). Politické hnutí ANO je naopak z 88,88% pro snižování nároku, zbytek respondentů by výši vyrovnání zachoval.

Výsledek ankety poměrně dobře kopíruje postoje, jaké zastávali jednotlivé politické strany v diskuzi, která předcházela uzákonění církevních restitucí. Kladný vztah k navrácení znárodněnému majetku křesťanských církví spolu může spojovat konzervativní odpor vůči znárodnění s prvky sociálního konzervatismu, protože restituovaný majetek církve jednoznačně posílí. To potvrzuje i míra závislosti mezi tématem interrupcí a výše uvedenou otázkou, která je nejvíce patrná z odpovědí konzervativní KDU-ČSL a liberálního hnutí ANO.

Souhlasíte s legalizací prostituce?

Liberálním postojem se většina respondentů projevila i v kontroverzní otázce legalizace prostituce. Téměř polovina poslanců a senátorů by s legalizací prostituce souhlasila (48,33%), proti by bylo 38,33% a nevím odpovědělo 13,33% respondentů. Nejvíce nesouhlasně odpovídali respondenti z KDU-ČSL, kde by dvě třetiny byly proti 66,66%, třetina svůj názor nevyjádřila (33,33%). Spíše proti by byla také TOP 09 s 71,42% nesouhlasných odpovědí, legalizaci prostituce by uvítal jeden respondent 14,29% a rovněž jeden respondent odpověděl nevím. Nesouhlasila by také KSČM s 62,50% hlasů, 25,00% by bylo pro, zbytek 12,50% odpověděl nevím. U ČSSD odpověděla nesouhlasně jen polovina respondentů (50,00%), 33,33% by souhlasilo a zbylí respondenti zvolili odpověď nevím. Více liberálně se vzhledem k tématu projevila ODS s třemi čtvrtinami souhlasných odpovědí (75,00%), zbytek byl proti. Velmi liberální bylo také hnutí ANO s 66,66% kladných odpovědí, 22,22% záporných odpovědí a jeden poslanec odpověděl nevím.

Otázka legalizace prostituce se asi nejvíce týká mravů. Připouští se ale, že některé záporné odpovědi mohli vzniknout z čistě pragmatických důvodů, jakými jsou mezinárodní závazky nebo nemožnost vyřešení problému prostituce pomocí jakékoliv legislativní úpravy.

14) Mělo by být ve veřejných a vedoucích funkcích zastoupeno více žen?

Z větším zastoupením že ve veřejných funkcích souhlasila většina respondentů (65,00%), proti bylo pouze 10,00% a velké množství respondentů vyjádřilo svůj postoj

odpovědí neví (25,00%). Pro větší zastoupení byli všichni poslanci KDU-ČSL, pro byla i většina komunistů (75,00%), jeden respondent za KSČM se vyjádřil proti (12,50%), jeden odpověděl neví. Většinou se vyjádřili poslanci a senátoři za ČSSD, když v se v 66,67% případů vyjádřili pro větší zastoupení že, čtvrtina odpověděla neví (25,00%), zbytek byl proti (8,33%). Většinou neví odpovídali zástupci ODS v 75,00% případů, jeden poslanec odpověděl ano (25,00%). Mnoho respondentů zvolilo odpověď neví i v případě TOP 09 (42,85%), stejný počet zvolil odpověď ANO a jeden poslanec odpověděl nesouhlasně (14,30%). Pro zvýšení počtu žen na vrcholných funkcích se vyjádřili také poslanci z řad hnutí ANO, kteří souhlasili v 66,66% případech, 22,22% odpovědělo neví, 11,11% bylo proti.

Uvedená otázka měla za úkol otestovat přítomnost radikálnějšího konzervativního smýšlení, které je patrné například u P. Buchanana a které odsuzuje názor, že ženy mohou rovnocenně vykonávat některé mužské role. Jak je patrné z výsledku ankety a z komentářů zanechaných respondenty, není u nás vzhledem k vysoké míře liberalizace toto téma aktuální. Relevanci otázky v případě české společnosti a českého konzervativního smýšlení asi nejlépe shrnul jeden respondent s tím, že „účasť žen ve veřejných funkcích, přeci jen už máme 21. století a i konzervativní přístup doznal v rámci moderního světa jistých změn a posunů“.¹²⁷

Smýšlíte pravicově?

Otázka pátrající po pravicovosti a levicovosti respondentů měla za cíl objasnit souvislost sociálně konzervativního smýšlení s vlastní identifikací respondentů na ose pravice-levice. Celkem 53,33% respondentů se domnívá, že pravicově smýšlí, 40,00% a jen velmi malá část respondentů odpověděla neví (6,67%). O své pravicovosti jsou jednoznačně přesvědčení všichni poslanci KDU-ČSL, Hnutí ANO, ODS a TOP 09. Naopak všichni respondenti KSČM a značná část respondentů z ČSSD (75,00%) pravicové smýšlení popřeli. Zbytek respondentů z ČSSD (25,00%) odpověděl neví.

Zhodnocení míry sociálního konzervatismu

¹²⁷VANĚK, Přemysl. SURVIO.CZ. Dotazníkové šetření: Konzervativní hodnoty a český stranický systém. 2014.

V případě, že za konzervativní odpověď přidělíme respondentovi tři body, za liberální jeden bod a za odpověď nevím body dva, měl by za jedenáct hodnocených otázek dostat maximálně konzervativní respondent 33bodů, maximálně liberální respondent jedenáct bodů. V případě dotazníku, který byl distribuován mezi poslance a senátory měla maximálně konzervativní odpověď 28 bodů, maximálně liberální 11 bodů, průměrné bodové ohodnocení všech odpovědí bylo 19, medián byl 18,86.

Jako nejvíce sociálně konzervativní strana byla vyhodnocena KDU-ČSL s průměrem 25,33 bodů (medián 25 bodů), poté následovala TOP 09 s průměrem 22,57 bodu (medián 23 bodů). Nižší míra sociálního konzervatismu byla zaznamenána u ODS s průměrem 21 bodů (medián pouze 19 bodů), za ní následovala KSČM s průměrem 18,62 bodů (medián 19). Jako spíše liberální byla vyhodnocena ČSSD s průměrem 17,75 bodů (medián 17,5) a nejvíce liberální Hnutí ANO s průměrem 17,33 bodů (medián 16). Poslanci a senátoři bez politické příslušnosti a ti, kteří svou stranickou příslušnost nevedli, nebyli do dílčích výsledků z důvodu irelevance zahrnuti. Zajímavé výsledky přináší porovnání míry konzervativnosti jednotlivých politických stran s jejich sebeidentifikací z hlediska pravo-levé osy. Respondenti nejvíce sociálně konzervativní (KDU-ČSL) a nejvíce sociálně liberální (Hnutí ANO) strany se shodně zařazují na pravici. KSČM a ČSSD nejsou v otázkách hodnot nejvíce liberální, shodně se ale většinou odpovědi řadí k levici. KDU-ČSL je z hlediska socioekonomických hodnot všeobecně zařazována spíše do středové části, komunisté, kteří jsou z hlediska hodnot podobně konzervativní jako ODS se zase nachází úplně vlevo. V výše uvedeného může vyplývat, že umístění na ose levice-pravice nemá s hodnotových konzervatismem mnoho společného. Levice nemusí být vždy hodnotově liberální a hodnotový konzervativci nemusí vždy adorat hodnoty volného trhu. Současná vládní koalice funguje i přesto, že v ní je zahrnuta nejvíce hodnotově liberální a nejvíce hodnotově konzervativní strana. Zásadní rozdíly v hodnotových postojích stran tedy nemusí být v českém prostředí největší překážkou spolupráce, což částečně vypovídá o nižším vlivu hodnotového konzervatismu na český stranický systém.

Zajímavý je výsledek z výše popsané doplňkové ankety, která byly pomocí sociálních sítí rozeslána náhodným uživatelům. Čísla se totiž velmi podobala těm, která byla získána od respondentů ze Senátu a z Poslanecké sněmovny. Zatímco průměrný počet bodů byl u volených zástupců 19 (medián 18,86 bodů), u veřejnosti byl průměr 17,92

bodů (medián 18). Mírně liberálnější přístup veřejnosti byl pravděpodobně způsoben metodou, jakou byli respondenti osloveni.

Závěr

Vzhledem k vysoké míře liberalizace české společnosti, nepatří konzervativní hodnoty mezi nejvíce protěžovaná témata. Přesto se čas od času některá etická témata objeví a mnohokrát vyvolají velmi živou politickou a společenskou diskuzi. Hodnotový konzervatismus je tradicionalistickým přístupem, který se týká hlavně sociální (hodnotové) sféry politického prostoru. Vzhledem k faktu, že české společnosti a stranickému systému dominují hlavně socioekonomická témata, může být často obtížně politické strany v rámci hodnotového konzervatismu a liberalismu zařadit. Některé politické strany samy sebe hodnotí jako konzervativní, častokrát je ale jejich postoj v hodnotových otázkách nejednoznačný. K větší dezorientaci přispívá i tendence spojovat konzervativní strany s pravicí pouze pro jejich antisocialistický postoj a nereflexivní existenci více dimenzí v politickém prostoru. Z analýzy sociálně konzervativních témat vyplývá, že česká společnost je v oblasti etických otázek velmi liberální a některá témata rozdělující veřejné mínění například v USA nechávají Čechy úplně chladnými.¹²⁸

Nízkou míru sociálního konzervatismu v české společnosti potvrzuje i fakt, že na české politické scéně existuje pouze jedna stabilní parlamentní strana, která sociálně konzervativní hodnoty zastává, vzhledem ke společenské situaci je však prosazuje velmi nekonfrontačním způsobem. Ostatní parlamentní strany, které termín *konzervatismus* ve specifikaci svých politických postojů používají, nepůsobí již z hlediska hodnotového konzervatismu až tak jednoznačně a jejich důraz na konzervativní hodnoty by se dal spojit s výše uvedeným antisocialismem. Podobně by se u některých stran dala s antisocialismem spojit jejich deklarovaná pravicovost.

Kořeny sociálního konzervatismu leží nepochybně u konzervativní ideologie a dogmatiky křesťanských církví. Z toho vyplývají i jeho specifika, kterými je důraz na křesťanskou morálku a akcentování tématu nedotknutelnosti lidského života. Konkrétní sociálně konzervativní hodnoty jsou už jen plodem výše uvedeného s tím, že se v

¹²⁸Mezi tato témata může patřit například postoj k antikoncepci, asistované reprodukci, náboženství ve školách a podobně.

jednotlivých společnostech mohou odlišovat. I přes existenci nábožensky fundamentalistických subjektů patří české hodnotově konzervativní postoje k těm liberálním, což je jen odraz současného stavu české společnosti.

V současné české společnosti a politické scéně je sociální konzervatismus určitě přítomen, ne však v takové míře, aby mohl alespoň částečně zastínit socioekonomická témata.

Použitá literatura

Knihy

BUCHANAN, Patrick J. *Smrt Západu*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2004, 400 s. ISBN 80-204-1103-8.

DITMORE, Melissa Hope. *Encyclopedia of prostitution and sex work*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2006, 2 v. (xxxvii, 782 p.). ISBN 97803133297082.

DRÁPAL, Dan. Proč jsem konzervativní?. Konzervativní ročenka 2012. Příbram: Marek Belza, 2012, s. 21-30

DWORKIN, Andrea. *Right-wing women: a book by and for women*. Newly revised and updated. New York: Perigee Books, c1983, 255 p. ISBN 03-995-0671-3.

EYSENCK, H. *The psychology of politics*. New Brunswick, N.J., U.S.A.: Transaction Publishers, c1999, xxvi, 317 p. ISBN 07-658-0430-1.

KIRK, Russell. *Konzervativní smýšlení*. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Občanský institut, 2000, 633 s. ISBN 80-862-2803-7.

LIPSET, Seymour Martin a Stein ROKKAN. *The West European Party System: Cleavage Structures, Party Systems, and Voter Alignments*. Oxford: Oxford University Press, 1990.

NISBET, Robert A. *Konzervatismus: Sen a realita*. Praha: Občanský institut, 1993, 143 s. ISBN 80-900-1903-X.

PINCUS, Jane. *Our bodies, ourselves for the new century: a book by and for women*. Newly revised and updated. New York: Simon, 1998, 780 p. ISBN 06-848-4231-9.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: Srovnávací analýza demokratických*

politických systémů. 1.vyd. Praha: Portál, 2002, 207 s. ISBN 80-717-8628-4.

SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. 1. vyd. Překlad Jiří Kohoutek, Petr Tomáš. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, 466 s. Klasikové společenských věd. ISBN 80-732-5062-4.

Články

PERGL, Václav. V ČR žije deset procent neplodných párů. *Právo*. 13.3.2004.

E-články

ADAMIČKOVÁ, Naďa a Marie KÖNIGOVÁ. Legalizace prostituce vyvolá ve Sněmovně znovu pozdvižení. *Novinky.cz* [online]. 3.2.2014 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/326408-legalizace-prostituce-vyvola-ve-snemovne-znovu-pozdvizeni.html>

American Baptist Resolution on Capital Punishment. *American Baptist Churches USA* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.abc-usa.org/wp-content/uploads/2012/06/Capital-Punishment.pdf>

BEDNÁŘ, Václav. Trest smrti II. *Juristic* [online]. 3.8.2000 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://trestni.juristic.cz/30510/clanek/trest2.html>

Belgian MPs due to vote on child euthanasia. *BBC* [online]. 13.2.2014 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26165882>

BĚLOBRÁDEK, Pavel. Odpověď na dotaz voliče. *KDU-ČSL - Kolín* [online]. 15.1.2012 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.kdu-kolin.cz/clanek/16-odpoved-na-dotaz-volice.html>

BERG, Thomas. Religious Conservatives and the Death Penalty. *William and Mary Bill of Rights Journal* [online]. 1.12.2000, roč. 9, č. 1 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=259152

BRŮHA, Dominik. Nová zákonná úprava práv a povinností zdravotníků. *Odborový svaz zdravotnictví a sociální péče ČR* [online]. 22.8.2012 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://osz.cmkos.cz/cz/clanky/prava-a-povinnosti-zdravotniku.aspx>

Congregation for the Doctrine of the Faith: Considerations Regarding Proposals to Give Legal Recognition to Unions Between Homosexual Persons. *The Holy See* [online]. Rome, 3.6.2003 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20030731_homosexual-unions_en.html

ČSSD, ANO, KDU-ČSL. Text koaliční smlouvy. *IDNES.cz* [online]. 13.12.2013 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/text-koalicni-smlouvy-06h-/domaci.aspx?c=A131213_100441_domaci_hv

ČTK. Former Czechoslovak conservative communist leader Bilak dies. *ČeskéNoviny.cz* [online]. 6.2.2014 [cit. 2014-05-14]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/former-czechoslovak-conservative-communist->

[leader-bilak-dies/1039753](#)

ČTK. Polští katoličtí lékárníci nechtějí prodávat antikoncepci. *Zdravotnictví a medicína* [online]. 10.3.2011 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/denni-zpravy/ze-zahranici/polsti-katolicti-lekarnici-nechteji-prodavat-antikoncepci-458596>

ČTK. Prodejná láska: Vláda smetla pražský návrh na regulaci a legalizaci prostituce. *TÝDEN.CZ* [online]. 26.2.2014 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/vlada-smetla-prazsky-navrh-na-regulaci-a-legalizaci-prostituce_299489.html#.U3Ts9dxbfa

Death Penalty. *Gallup* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.gallup.com/poll/1606/death-penalty.aspx>

DRCHAL, Václav. Kardinál Vlk se pustil do Romana Šmuclera. Kvůli potratům. *Lidovky.cz* [online]. 3.11.2009 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/kardinal-vlk-se-pustil-do-romana-smuclera-kvuli-potratum-pz1-/zpravy-domov.aspx?c=A091103_103420_ln_domov_mtr

DUDOVÁ, Radka. Interrupce v socialistickém Československu z foucaultovské perspektivy. *Gender, rovné příležitosti, výzkum* [online]. 2009, roč. 10, č. 1 [cit. 2014-05-14]. Dostupné z: http://www.genderonline.cz/uploads/a77283b65d2e3a466e00fef691c4b9182bcf7a18_interrupce-v-socialistickem-ceskoslovensku.pdf

DULLES, Avery Cardinal. Catholicism & Capital Punishment. *Catholic Education Resource Center* [online]. 2001 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.catholiceducation.org/articles/religion/re0461.html>

Evropská úmluva o ochraně lidských práv. In: Evropský soud pro lidská práva, 1.6.2010. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

HENNINGHAM, John. A 12-item scale of social conservatism. *Psychology Today* [online]. 1996, roč. 20, č. 4 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://rsrc.psychologytoday.com/files/u81/Henningham__1996_.pdf

Historie trestu smrti v Českých zemích. *Lidskaprava.cz* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.lidskaprava.cz/student/trest-smrti/clanky/historie-trestu-smrti-v-ceskych-zemich>

KADEROVÁ, Martina. KDU-ČSL žádá přes čínskou ambasádu v Praze čínskou vládu, aby se zdržela ukládání trestu smrti. *KDU-ČSL* [online]. 20.10.2009 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.kdu.cz/Zpravy/Aktualne/2009/KDU-CSL-zada-pres-cinskou-ambasadu-v-Praze-cinskou.aspx>

KITSCHOLT, Herbert. Diversification and Reconfiguration of Party Systems in Postindustrial Democracies. *Europäische Politik* [online]. 2004, č. 03 [cit. 2014-05-14]. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/id/02608.pdf>

KOLÁŘ, Petr. Unie svobody jde do voleb s marihuanou. *Lidovky.cz* [online]. 23.3.2006 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/unie-svobody-jde-do-voleb-s-marihuanou-dxv-/zpravy-domov.aspx?c=A060323_073811_ln_domov_znk

KREIDL, Martin. Metody měření reliability a validity. *Sociologický webzin* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=153&lst=103>

KUNŠTÁT, Daniel. Trest smrti – res publica?. *Časopis naše společnost* [online]. 2005/2 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3941/f11/100043s_kunstat-trestsmrti.pdf

MLSNA, Lucas. Stem Cell Based Treatments and Novel Considerations for Conscience Clause Legislation. *Indiana Health Law Review* [online]. 2011, roč. 8, č. 2 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://journals.iupui.edu/index.php/iHLR/article/view/2020/1894>

O co usilujeme?. *Hnutí pro život ČR* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://prolife.cz/?a=11&id=9>

OBČANSKÁ INICIATIVA D.O.S.T. Manifest D.O.S.T. *Akce D.O.S.T.* [online]. 7.11.2007 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.akce-dost.cz/dost.htm>

Odmítavé stanovisko KDU-ČSL k zákonu o specifických zdravotnických službách. *KDU-ČSL* [online]. 19.5.2011 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.kdu.cz/Zpravy/Aktualne/2011/Stanovisko-KDU-CSL-k-zakonu-o-specifickych-zdravot.aspx>

Petice za obnovení trestu smrti. Dělnická strana sociální spravedlnosti [online]. [cit. 2014-05-16]. Dostupné z: http://www.dsss.cz/dsss_startuje-petice-za-obnoveni-trestu-smrti?newspage133=19

Plánovaná samota - antikoncepce. *Hnutí pro život ČR* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://prolife.cz/?a=37&id=94>

POLICAR, Radek. Výhrada svědomí v českém zdravotnictví. *Zdravotnické právo a bioetika* [online]. 21.3.2011 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://zdravotnickepravo.info/vyhrada-svedomi-v-ceskem-zdravotnictvi/>

POPE JOHN PAUL II. Evangelium Vitae. *The Holy See* [online]. 25.3.1995 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_25031995_evangelium-vitae_en.html

POPE PAUL VI. Encyclical Letter: Humanae Vitae. *The Holy See* [online]. 25.7.1968 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/encyclicals/documents/hf_p-vi_enc_25071968_humanae-vitae_en.html

Praha chtěla legalizovat prostituci, vláda to ale odmítla. *PRAHA.CZ* [online]. 1.3.2014 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.praha.cz/zpravy-z-prahy/praha-chtela-legalizovat-prostituci-vlada-to-ale-odmitla>

Předseda ODS - Petr Nečas odpovídá na dotazy signály.cz. *Politika - volby* [online]. 20.5.2010 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <https://politika->

volby.signaly.cz/1005/predseda-ods-petr-necas?do=comments-showAllComments

Principielní důvody proti antikoncepci. *Hnutí pro život ČR* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://prolife.cz/?a=37&id=97>

Program Konzervativní strany. *Konzervativní strana* [online]. 11.6.2011 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.konzervativnistrana.cz/program/podrobny-program.html>

Religious attendance: Europe's irreligious: In which European countries are people least likely to attend religious services?. *The Economist* [online]. 9.8.2010 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.economist.com/node/16767758?story_id=16767758&fsrc=rss

RIEBAUEROVÁ, Martina a Jan VACA. Smrt z milosti. Kdo přesně určí, co to je?. *Česká lékařská akademie* [online]. Mladá fronta DNES, 12.5.2004 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.medical-academy.cz/cla/napsali_pod.php?IDakce=60

ROBINSON, B.A. Introduction to Christianity: Comparing the beliefs of Roman Catholics & conservative Protestants. *Religious Tolerance* [online]. 8.7.2013 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.religioustolerance.org/chr_capr.htm

ROZARIO, Santi. Western Feminists, Reproductive Rights and Contraception in Bangladesh. *Journal of Interdisciplinary Gender Studies* [online]. 1999 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.lib.newcastle.edu.au/Resources/Schools/Humanities%20and%20Social%20Science/JIGS/JIGSV4N1_83.pdf

RUBIO. Beyond the Liberal/Conservative Divide on Contraception: The Wisdom of Practitioners of Natural Family Planning and Artificial Birth Control. In: *McDonald Centre for Theology, Ethics & Public Life* [online]. St. Louis University [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://mcdonaldcentre.files.wordpress.com/2010/04/rubio-contraception.pdf>

Stem Cell Research. *Gallup* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.gallup.com/poll/21676/stem-cell-research.aspx>

SUM, Tomáš. Eutanázie v právním řádu ČR. *E-pravo.cz* [online]. 20.10.2004 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-v-pravnim-radu-cr-28721.html>

TODOSIJEVIC, Bojan. Relationships Between Authoritarianism and Nationalist Attitudes. *Central European University* [online]. 1998 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.personal.ceu.hu/students/98/Bojan_Todosijevic/ENYEDI/OSIRIS1.pdf

TRÁVNÍK, Pavel. Poznámky k historii asistované reprodukce. *Prof. MUDr. Pavel Trávník, DrSc.* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.travnik-brno.cz/history.php?lang=cs&pgtitle=Pozn%20E1mky%20k%20historii%20asistovan%20E9%20reprodukce>

Ugandan President Yoweri Museveni signs anti-gay bill. *BBC* [online]. 24.2.2014 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-26320102>

Umělé oplození. *Hnutí pro život ČR* [online]. [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://prolife.cz/?a=39&id=104>

VATICAN RADIO. Pope: Facing infertility with care and hope. *NEWS.VA* [online]. 25.2.2012 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://www.news.va/en/news/pope-facing-infertility-with-care-and-hope>

VLACHOVÁ, Klára a Petr MATĚJŮ. Krystalizace politických postojů a politického spektra v České republice. *Sociologický časopis* [online]. 1999, roč. 34, č. 2 [cit. 2014-05-14]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/bc87262cf3481335179abea0e190f3ef0dd360fd_235_145VLAMA.pdf

Volební program KDU-ČSL 2013-2017. In: *KDU-ČSL* [online]. 2013 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://volby.kdu.cz/getmedia/0bb4631e-0fb2-478e-9d17-eaa3ffd840df/KDU-CSL---Volebni-program-2013-2017.pdf.aspx>

Which Churches Allow Gay Marriage?. *Gay Wedding Institute* [online]. 3.8.2010 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.gayweddinginstitute.com/_blog/Gay_Weddings_are_Good_for_Business/post/Which_Churches_Allow_Gay_Marriage/

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). In: *Sbírka zákonů*. 6.11.2011. ISSN 1211-1244.

Záměr návrhu zákona o důstojnosti lidského života. *Res Claritatis* [online]. 1.12.2004 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: <http://res.claritatis.cz/zpravy/prilohy/zamer-navrhu-zakona-o-dustojnosti-lidskeho-zivota/15051>

Přílohy

VANĚK, Přemysl. SURVIO.CZ. Dotazníkové šetření: Konzervativní hodnoty a český stranický systém. 2014.

